

Dissertatio Academica De Oraculo Zachariae Matth. Cap. XXVII, v. 9, 10. Allegato

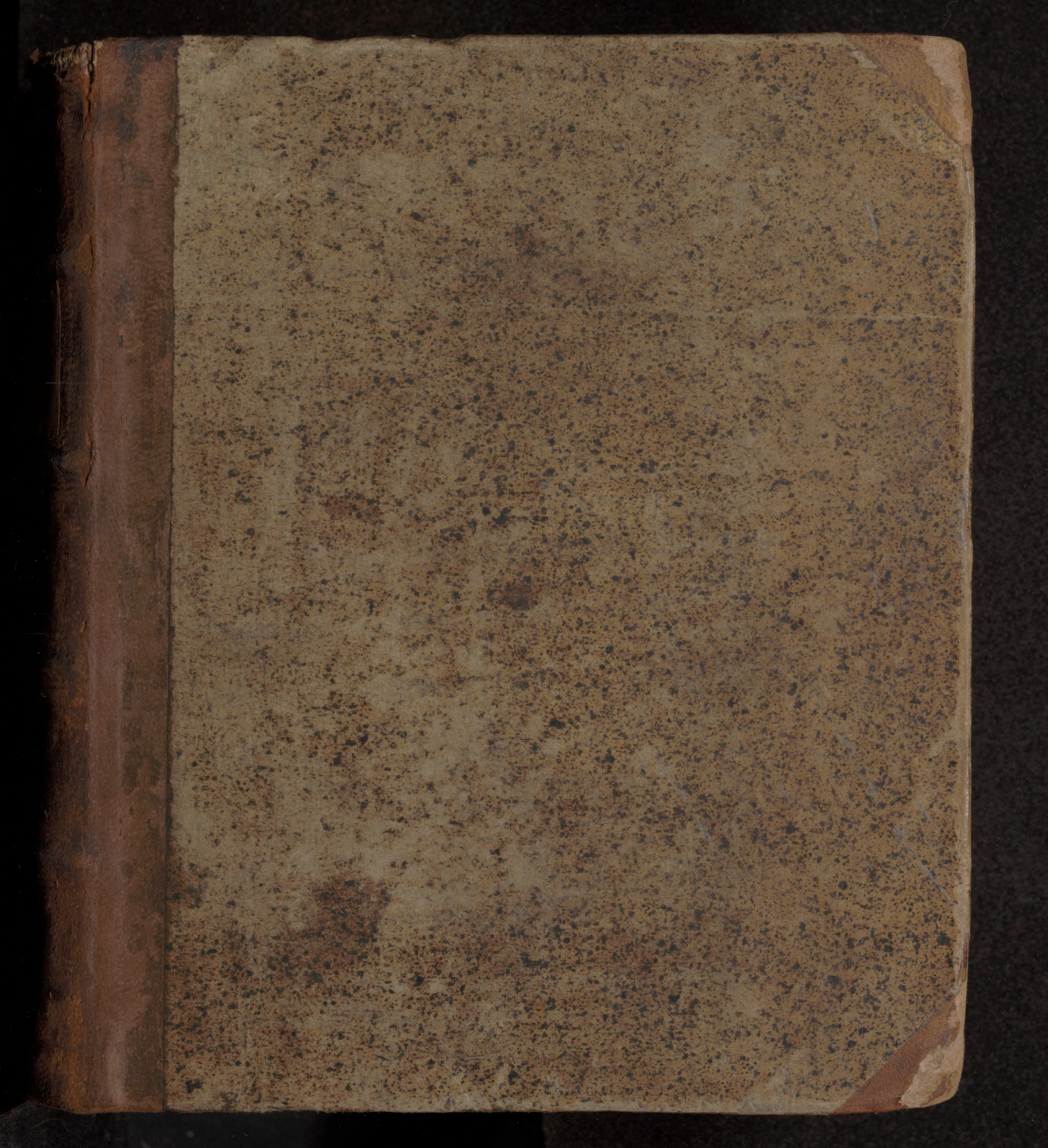
Tubingae: Litteris Erhardianis, [1759?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862182743>

Druck Freier Zugang

413 a. B.
48. 6. 8.

26.

Fa-1092 (26.)

2.
23.
3.
6.
4.
1.
5.
20.
19.
13.
8.
17.1.
2.38.
10.
333.
1.
34.
14.
35.
13.

2.

23.

3.

6.

4.

1.

5.

20.

19.

13.

17/1.

132.38.

0.

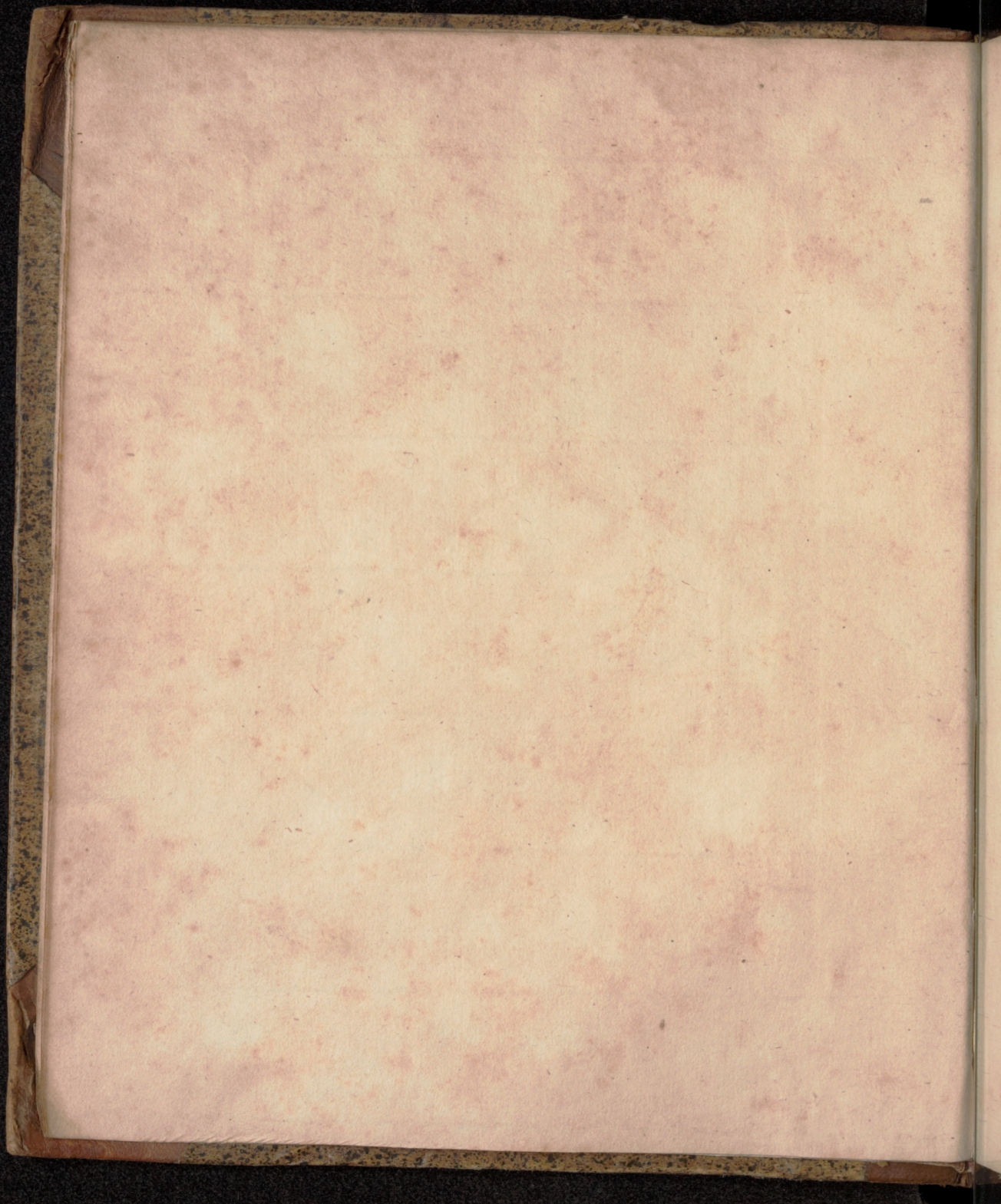
333

345

35

3.

2.

23.

3.

6.

4.

1.

5.

20.

6.

19.

7.

13.

8.

17.

9.

132.38.

10.

333

11.

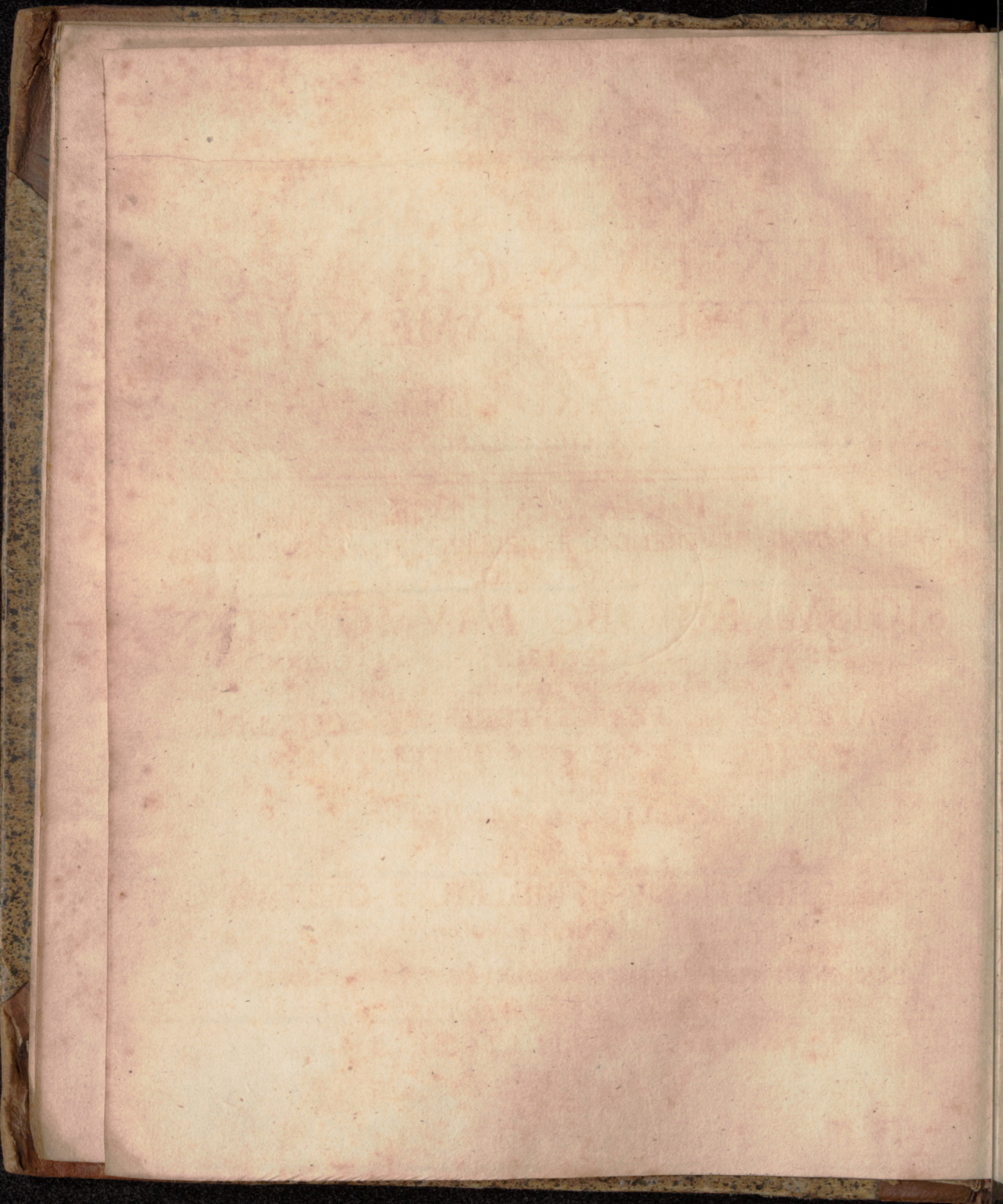
345.

12.

35.

13.

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
ORACVLO ZACHARIAE
MATTH. CAP. XXVII, v. 9, 10.
ALLEGATO.

QVAM
DEO IVVANTE
RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO
IO. CAROLO LVDOVICO,
COMITE PALATINO RHENI, DVCE BAVARIAE, rel. rel.
PRAESIDE

IMMANVEL HOFFMANN,

LING. GRAECAE PROF. PVBL. ORDINARIO,
ET DVC. SEMINARII THEOL. EPHORO,

PRO GRADV MAGISTERII
LEGITIME OBTINENDO,

D. SEPT. A. MDCCLIX.

IN AVDITORIO PHILOSOPHORVM AESTIVO

PVBLICE DEFENDET

CHRISTOPH. FRIDER. WINZENBURGER, *Kircho-Teccensis.*

SERENISSIMI STIPENDIARIVS ET MAGISTERII
PHILOSOPHICI CANDIDATVS.

TVBINGAE, LITTERIS ERHARDIANIS.

ORACULO ZACHARIAE

MATTH. CAP. XXVII. V. 9. 10.

ALLEGATO.

RECTORE UNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPIS AC DOMINI

IO. CAROLO LUDOVICO

COMITE PALATINO RHENI, DUCI BAVARIAE, ETC.

FRATRES

IMMANUEL HOFFMANN

LINE. GRAECAE PROE. PUBL. GYMNASII

ET DOCT. SIMILIT. THEOL. APOLO.

PRO. GRAD. MAGIST. R. I.

LEGITIME OBTINENDO.

SERT. A. MEDICIN.

IN ADDITIONE THEOLOGORUM ASSISTENT

VARIAE DEBENT

CHRISTOPH. FRIDER. WINCKELBARGER, K. P. V. D.

SERENISSIMI STEINBACHENSIS ET MAGISTERII

THEOLOGICI CANDIDATUS

THEOLOGORUM ASSISTENT

THEOLOGORUM ASSISTENT

PRAEFATIO.

A LLEGATA VETERIS TESTAMENTI IN NOVO
*quasdam quasi fibulas esse, quibus Instrumenta utriusque
 Testamenti cohaerent, eoque nomine pro istorum sinceritate
 tamquam pro aris & focis dimicandum, ac, pro illâ qui militat,
 pro veritate ipsius Religionis Christianæ militare, adeoque & be-
 nê de ista mereri censendum esse, Sapientum nemo unquam dubita-
 vit. Ipsi enim hostes Religionis Christianæ, qui vel aperto vel
 tectò marte illam adorti sunt, non ignorarunt, arcem causæ se in-
 vadere, oppugnando ista; Rectè igitur ejusmodi hominum malefe-
 riatorum conatibus cordatiores sua opponunt tentamina in concilian-
 do V. ac N. T. Cumque & nos inde ab aliquo tempore Allegata
 Evangelistarum in Scholis nostris privatis occupatos tenuerint,
 non sanè diu deliberandum fuit, quænam disputandi materia in
 gratiam Præstantissimi DN. RESPONDENTIS, qui
 publicum eruditionis suæ Specimen edere iam gessit, seligenda
 esset? Sumere placuit, quod his ipsis diebus præ manibus erat, scil.
 Allegatum Matth. XXVII. 9. 10. quo nescio an ullum aliud Eru-
 ditorum industriam magis exercuerit, ita ut copiâ dicendorum magis
 laboremus quàm inopiâ. Dabimus Interpretum, mirè hâc in causâ
 dissentientium, cogitata, sed singula cum epicrisi, in quâ ut Deus O. M.
 à veritatis tramite nos non sinat aberrare, ardentissimè precamur.*

A 2

TEXTVS

MATTH. CAP. XXVII, 9, 10.

Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ (Ἰερემίᾳ) τῷ Προφῆτῃ, λέγοντος· Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τῷ τετιμημένῳ, ὃν ἐτίμισαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τῷ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι Κύριος.

§. I.

Duo sunt præcipuè in hoc Allegato, quæ crucem figunt Interpretibus: I.) quod tamquam abs IEREMIA dictum citetur, nec tamen, ubi in Jeremiâ exstet, commodè ostendi possit, adeoque in ZACHARIA potius, ubi Cap. XI, 12, 13, legimus, quæ verbis Matthæi gemella sunt, quærendum videatur. II.) quod nec hunc Zachariæ locum *Textus Matthæi* exactè satis referre deprehendatur, institutâ utriusque collatione. Habet ergo heic Crisis nostra, in quo se exerceat.

§. II.

Primum Dubium miram sententiarum varietatem peperit, quas passim quidem apud Auctores reperiās, sed indigestas, ut adeò operæ pretium facturi simus, si in certum illas ordinem digeramus:

I.) *nam Classem* Interpretum constituunt illi, qui Locum Matthæi in mendo cubare asserunt, quod eorum aliqui tribuunt A) *ipsi Evangelistæ*, eique vel a) *inscio*, quod nimirum per lapsū memoriæ Jeremiam pro Zachariâ posuerit, quæ ERASMI ROT. est sententia (a), nec non PHOTINIANORVM, sed præ ceteris omnibus minimè admittenda, α) quia Theopneustix Scriptorum N. T. inimica est, & injuria in officium Spiritus S. mnemoneuticum, β) si statuatur istud ἀμάρτημα non à Spiritu S. sed à Scriptoribus eā in parte sibi relictis ortum, sequitur, S. Scripturam esse partim verbum DEI, partim verbum humanum, γ) si in uno alterove Scriptores SS. errasse admittitur, non possumus certi esse, quod non etiam in aliis labi potuerint ac lapsi sint, atque sic fides nostra in lubrico ponitur. δ) Rectè VITRINGA (b) re-
gerit: Evangelistam ipsum memoriæ lapsu humanitus quid passum esse, nemo hic cum ratione statuet; Evangelista enim hic
„non

„non in transcurso nominis alicujus Prophetæ facit mentionem,
 „sed ipsum Prophetæ locum & verba hic excerpit & recitat,
 „quod facere non potuit, nisi nomen Prophetæ ipsius, cujus
 „hæc sunt verba, ejusque Prophetiæ argumentum & nexus illi
 „versata essent ob oculos; In argumento historico, ubi similes
 „casus diversis acciderunt hominibus, vel morali, ubi senten-
 „tiæ ab aliis avulsæ seorsim subsistunt, facilius evenire potest,
 „ut minus attentos memoria fallat, &c. b) *Conscio* Evangelistâ, *Sent. II.*
 & postquam vel ipse, vel monitus ab aliis animadvertisset, emen-
 dare tamen nolente, hoc erratum in ejus Evangelio mansisse,
 AUGUSTINVS (c) statuit, causam, cur emendare noluerit Mat-
 thæus, in eo quærens, quod existimaverit, recordationi suæ,
 quæ S. Spiritu regebatur, non frustra occurrisse aliud pro alio
 nomen Prophetæ, & Dominum ita scribi ab ipso voluisse. Sed
 durum est dicere, quod non tantum permittente, sed etiam vo-
 lente Spiritu S. aliquod historice falsum fuerit insertum; unde
 miror, GLASSIUM (d) & HVLSEMANNVN (e) inter sententias,
 quæ sine erroris periculo adoptari possint, etiam hanc referre,
 quod Evangelistæ divinâ Providentiâ unius Prophetæ nomen
 pro alio occurrerit, ad innuendum, uno eodemque Spiritu Pro-
 phetas impulsos fuisse.

(a) in Annotationibus ad h. l. Tribuit quoque hanc sententiam CALO-
 VIVS in Bibl. Ill. ad h. l. PIGGIO & MELCH. CANO, Pontificis, &
 C. M. PFAFFIVS in Notis ad Matth. NORT. KNACHTBVLLIO; Quo jure
 autem HIERONYMO etiam & CALVINO tribuatur, me quidem fugit,
 cum neutrius verba id præ se ferant; De Hieronymo vid. s. sq. & XII.
 Calvinus autem plus non dicit, quàm quod Hieremia nomen errore positum
 sit pro Zachariâ, addens, quomodo obrepserit, se nescire, nec anxie laborare.

(b) In Proleg. Comm. in Esai. p. 23. col. a.

(c) De Consensu Evangelistarum L. 3. C. 7.

(d) Philol. S. p. 221.

(e) In Tr. de V. & N. T. naturâ C. 9. §. 4.

§. III.

Malunt itaque alii B) à *Librariis* seu descriptoribus mendi
 originem repetere; Hi verò rursus diversas ineunt vias: Sunt
 a) qui contendunt, Librarios *addendo* peccasse, & quidem vel *Sent. III.*
 in ipso Textu, ubi indefinitè à Matthæo scriptum fuerit: τὸ πρῶτον

διὰ τῆ Προφήτα, addendo nomen Jeremiæ, vel saltem *in margine*, unde postea in Textum irreperit. *Occasionem* huic additioni in Textu, aut, quod malim, glossæ marginali præbere poterat *Scriptum aliquod Jeremiæ apocryphum*, quale HIERONYMVS ad h. l. se legisse testatur, *Legi nuper*, inquit, *in quodam hebraico Volumine, quod Nazarenæ Sectæ mihi Hebræus obtulit, Hieremiæ Apocryphum, in quo hæc: & acceperunt &c. ad verbum scripta reperi.* Quemadmodum & ORIGENES ad h. l. vel Jeremiam pro Zachariâ positum esse, vel ab Evangelista *secretam* respici *Jeremiæ Scripturam* existimat, ut adeò hunc quoque de *Apocryphis* Jeremiæ aliquid inaudivisse oporteat. Sed de his infra amplius dicendi locus erit, ubi devenerimus ad sententiam eorum, qui non Librarium saltem, sed Matthæum ipsum ex Apocrypho Jeremiæ hæc verba hausisse suspicantur. Quidquid sit de *Occasione* additi à Librario nominis Jeremiæ, a) magnâ sanè cum specie asseritur, nomen Jeremiæ apud Matthæum non adeò *universali Codicum ac Versionum consensu* gaudere, ac vulgò prætenditur; AUGUSTINVS jam testatur l. c. nomen Jeremiæ non fuisse in omnibus Codicibus latinis adscriptum; quin & LYRANVS, LVC. BRUGENSIS ac TIRINVS suo adhuc tempore tales existisse perhibent; Porro, GLOSSA ORDINARIA, *quidam Codices*, ait, *non habent*, per Hieremiam, *sed tantum*, per Prophetam; ut adeo fraudi esse non debeat huic sententiæ, quod *hodiè* nonnisi unum Codicem Colbertinum 8. (qui tamen vetustissimas lectiones habere solet) (f) ut sibi faventem allegare queat. Omittit etiam nomen Prophetæ VERSIO SYRIACA (g), PERSICA (h), NEO-GRAECA, & CHALDAICVM EXEMPLAR apud BVKENTOPIVM de *Vulg.* L. 2. p. 267. Si denique Eruditorum consensum desideres, allegari possunt è Pontificiis, BARONIUS, IANSENIVS, MALDONATVS, SVAREZ, TIRINVS, & multi alii, è Reformatis CALVINVS, MUSCVLVS, BEZA, PISCATOR, SCALIGER, BYNAEVS, CLERICVS, DODDRIDGE (i), è Nostris, CENTVRIATORES MAGDEBVRGICI, FRANZIUS, GERNERVS, BARTHIVS, CALIXTVS, HÜLSEMANNVS, SEB. NIEMANNVS, THEOPH. ALETHAEVS (Laur. Müllerus) & B. noster BENGELIVS, qui in App. Cr. p. 493. *glossam*, ait, *planè*

re-

redolet *Jeremiæ* nomen, eamque vetustissimam, ex *Apocryphis Jeremiæ* in *Matthæum* illatam, ac idem in *marginè Textûs* hanc lectionem, quæ *scriptis* omittit, per signum β firmiorem declarat lectione receptâ, licet non planè certam; Ceterum, quum β) aliqui hujus sententiæ Patroni etiam provocant ad *consuetudinem Matthæi*, dicta prophetica citandi absque mentione certi alicujus Prophetæ, nolim id cum fiducia urgere, quoniam loca opponi possunt haud pauca, ubi v. g. *Jesaias*, *Jeremias*, *Daniel*, expresse nominantur; *Objectio* omnium speciosissima hæc est, quod *Codices græci* longè plurimi, imo tantum non omnes, nec non *Latini*, paucis illis, quorum *AVGVSTINVS* meminit, exceptis, *Jeremiæ* nomen exhibeant; Et maximum sanè hi testes pondus haberent, si demonstrari solidè posset, hanc prophetiam in *Jeremiâ* contineri; cum vero, ut postea patebit, frustra hoc tentaverint hætenus *Eruditi*, satius omninò est, unam vculam pro supposititia habere, quàm *Matthæi* fidem in allegando suspectam reddere.

(f) Judice *BENGELIO* in *App. Crit.* p. 415.

(g) *Conf. de hac Vers. BENGELIVS* c. l. p. 410. init.

(h) *Vid. ibid. sub fin.*

(i) In *Paraphr. N. T.* à *Ven. F. E. RAMBACHIO* germ. versâ p. 472. n. 4.

§. IV.

Pergimus b) ad eos, qui *immutando* *Librarios* peccasse statuunt, pro *Zachariâ*, quem *Matthæus* habuerit, scribentes *Jeremiam*; *EVSEBIUS* jam ita suspicatus est, (k) & lectionem *Zachariæ* primigeniam fuisse *BRENTIVS* (l) censet, nec non *L. & A. OSIANDRI*, & *AEG. HVNNIVS*; Ac sanè, si idoneis ex antiquitate testimoniis firmari posset hæc suspicio, absque hæsitacione amplectenda foret, cum verò præter *Arabicum* aliquod exemplar apud *BVVENTOPIVM* l. c. & unum Codicem *Colbertinum* id *Zachariæ* in nullo alio Codice aut versione legatur, neque etiam *Patrum* ullus hanc Prophetiam sub *Zachariæ* nomine allegaverit, præstat utique prior sententia, quæ *Librarios addendo* potius *Jeremiæ* nomen, quàm illud nomini *Zachariæ substituendo*, adeoque *immutando* peccasse statuit.

(k) *Demonstr. Ev. L. X. C. 5.*

(l) *Opp. T. V. f. 1504.*

§. V.

§. V.

Sent. V.

Sunt vero etiam c) qui eosdem *Scriptionis suæ compendiis*, h. e. abbreviatoris, ansam corruptioni Textus dedisse autumant; Atque huc pertinent α) ii, qui statuunt, Librariorum aliquem vel in *Textu* Matthæi, vel in *marginē* invenisse nomen abbreviatum *Ἰερμ*, ac per incuriam pro eo legisse nomen contractum *Ἰερμ*, vel etiam contractius, pro *Ἰερ*, *ἰρ*, sicque nomen *Ἰερμ* in Textum irrepsisse, cumque uni alterive Codici jam inhæreretur hoc σφάλμα γράφειν, ita dein in alios istud propagatum fuisse, ut universis propemodum, indeque etiam versionibus, inolefceret, ita HUVETIVS (m), quem secuti sunt CAMP. VITRINGA (n), & C. M. PFAFFIVS (o), qui tamen hanc sententiam in *Notis ad Matth.* rursus deseruit. Habent scil. Eruditi, quæ opponant: β) mos per compendia scribendi recentioris ætatis est, quàm lectio illa, *Ἰερμ*, quam antiquissimam esse, & *Origenis* ævo jam disputandi ansam dedisse, supra observavimus, nec à quoquam negatur. γ) nonnisi rarissimè in nominibus propriis, iisque longe frequentissimis, v. g. *Θεός*, *Ἰησοῦς*, *Χριστός*, adhibita fuit à descriptoribus N. T. Scriptio compendiaria, secus autem in iis, quæ rarius in N. T. occurrunt, qualia certè sunt *Jeremiæ* & *Zachariæ* nomina. δ) literarum ζ & ι, vel ζ & ρ, non tanta est affinitas, ut tam proclivis in iis permutandis lapsus sit; Alia v. g. ratio est literarum Α, Δ & Λ, Θ & Ο, Π & Τ, Ε & Σ (p). Quum ε) aliqui etiam urgent *universalem Codicum consensum* in exhibendo *Jeremiæ* nomine, propter quem *universalis* etiam Textus S. corruptio admittenda foret, nimis illud liberaliter dictum esse, supra docuimus. ς) alià adhuc ratione *scriptionem compendiariam* in subsidium hic vocarunt ii, qui, supposito temerè, quod *Matthæus* ebraicè scripserit *Evangelium suum*, eundem hariolantur in Textu posuisse בִּיר הַנְּבִיא, per *manum Prophetæ*, pro quo Librarius oscitans postea legerit בִּיר הַנְּבִיא, per *Jeremiam Prophetam*, unde tandem enatum sit, quod hodiè legimus: διὰ Ἰερμίου τοῦ Προφήτου. Debemus hæc conjecturas ALEX. MORO (q), & STEPH. MONACHIO (r) (le Moyne). Sed jure desideratur in hac sententia, quod meris nitatur suppositis, nondum probatis & numquam probandis. Quis enim hactenus evicit,

Sent. VI.

evicit, Matthæum ebraicè scripsisse Evangelium suum (s)? & quis idoneis antiquitatis exemplis ostenderit umquam, solitos fuisse isto jam tempore Ebræos, ita decurtare nomina propria, ut duas tantum literas initiales, variis nominibus communes, ponerent?

(m) Dem. Ev. Prop. IX. Cap. CXXV. p. m. 983.

(n) In Proleg. Comm. ad Esai. p. 23. f.

(o) In Disf. Crit. de Var. N. T. Lect. p. 149. f.

(p) Vid. CLERICI Ars Crit. P. III. S. I. C. VIII. & MILLII Nov. Test. ad h. l.

(q) In Causa DEI p. 106.

(r) In Disf. ad Jer. XXIII, 7. C. III. §. 14.

(s) Si vel maximè verum esset, quod Patrum haud pauci tradunt, de Evangelio Matthæi, ebraicè primitus scripto, citius tamen crederem, eundem & græcè illud, dictante Spiritu S. scripsisse, (quemadmodum v. g. Jeremias eandem Prophetiam his scribere jussus fuit, C. 36, 28.) quam quod hodiè versionem tantum illius Evangelii habeamus, in quâ Interpres de suo saltem addiderit interpretationem nominis מַתְתָּיָהוּ Matth. I, 23. coll. XXVII, 46.

§. VI.

Discussimus huc usque VI. Sententias, quæ I. am Classem constituunt, & in quibus omnibus conceditur, mendum fuisse admissum vel ab Evangelista, vel à Librariis; Nunc progredimur ad II. am Classem, quæ copiosius præ priori agmen ducit, & omne in hoc Textu Evangelistæ mendum, quod subesse aliis videtur, negat ac pernegat. Atque hic rursus mira se produnt sententiarum divortia; Quædam A) *unum modò Prophetam* à Matthæo respici volunt, & *triplici* ratione nodi hujus solutionem tentant: a) attendendo ad *Modum citandi*, quo Matthæus utitur; Observantes nimirum, quod Matthæus non dicat, *quod scriptum est*, sed potius, *quod dictum est* per Jeremiam Prophetam, facillimam elabendi viam multi se reperisse existimant; Hinc enim α) quidam colligunt, Jeremiam ore primum hanc Prophetiam protulisse, non autem *litteris consignasse*, Matthæum verò illam accepisse *vel* ex immediatâ inspiratione divinâ, *vel*

B

per

Sent. VII.

per traditionem oralem, non scriptam, ad sua usque tempora conservatam, atque sic demum, divino nutu, Scripturæ commississe; ita CALOVIVS in Bibl. Ill. ad h. l. Matth. qui *ῥηθὲν* sibi laudat KESSLERVM in diss. inaug. de Dictis Scripturæ in N. T. allegatis; quo verò jure HIERONYMVVS quoque & ORIGENEM in partes vocet, non perspicimus, cum *ille* disertis verbis asserat, è Zacharia sibi videri desumptum esse hoc testimonium, *hic* autem dubius hæreat inter duas has sententias, *vel* Jeremiam ex errore pro Zachariâ positum esse, *vel* ab Evangelista secretam respici Jeremiæ Scripturam; GERH. 10. VOSSIVM itidem alii iis potius accensent, qui in solvendo hoc nodo ad *διὰ τὴν* Zachariæ confugiunt (†); E nostris suam fecit hanc sententiam B. 10. AD. OSIANDER, in diss. ad h. l. A. 1742. habita? *Rationes* allegari video sequentes: N) quia verba Matthæi apertè non *scriptionem* innuant, sed *ditionem* tantum; &, quamvis similes phrasas interdum etiam occurrant, cum *Scriptura* allegatur, hic tamen *τὸ ῥηθὲν* striçtè adhibitum esse videatur, quoniam tale proferatur vaticinium, quod in omni V. T. nuspiam reperiatur; Sic CALOVIVS ratiocinatur c. l. 2) quia modus hic loquendi aliàs quoque familiaris sit Matthæo, ut scil. per *τὸ ῥηθὲν* intelligat *dictum Scripto contradistinctum*, e. g. Matth. II, 23. V, 21, 43. 3) quia alibi quoque in N. T. non infrequentes sint ejusmodi allegationes ex traditione orali profectæ, quorsum MOTIVS (u) refert 1 Cor. II, 9. Eph. V, 14. Judæ v. 14, 15. 4) quia generatim dubitari nequeat, Prophetas *plura dixisse*, quam *scripsisse*, per traditionem oralem demum ad posterorum memoriam propaganda. 5) quia nec ipsius Christi *Dicta & Facta* omnia scripto tradita sint, Joh. XX, 30. XXI, 25. unde dictum Ejus *ἀγράφον* allegetur Act. XX, 35. & factum *ἀγράφον* 1. Cor. XV, 6. 6) quia per hanc interpretationem retineatur nomen Jeremiæ, omnium propè Codicum, Versionum ac Patrum consensu gaudens, & felicissimè simul evitentur difficultates istæ, quæ conciliationem Matthæi cum Zacharia premant.

(†) Vid. 10. REINH. RVSII Harm. Ev. T. III. p. 1069.

(u) In notis ad hunc Matth. loc.

§. VII.

Ast habent alii, quæ contra hæc argumenta excipiant: ad
 8) Responderi potest, *dici non probari*, quod τὸ πῦθ' h. l. non ut aliis
 in locis *tam latè* accipiendum sit, ut *scriptionem* quoque invol-
 vat, sed *strictè* pro dicto *non-scripto*; Saltem ratio allata, quod
 scil. vaticinium à Matthæo allegatum *nuspiam* in V. T. *legatur*,
 petit, quod est in principio: Legunt sanè id alii Zach. XI, 12, 13.
 Ad 3) 4) negando, quod tam familiare sit Matthæo, per πῦθ' *πῦθ'*
 intelligere dictum *non-scriptum*; Certe biga locorum id non
 evincit (x); Eorum verò, quæ adducuntur, planè dispar est ra-
 tio, ita ut ab istis haud concludere liceat ad nostrum. Matth.
 II, 23. tale allegatur oraculum, quod κατὰ πῦθ' manifestè nulli-
 bi in V. T. occurrit, in nostro autem loco ejusmodi dictum,
 quod Zach. XI. scriptum reperiri, nemo negat, nisi cui Jere-
 miæ nomen, in fronte Allegati obvium, ita præstrinxit oculos,
 ut, quod alii vident, videre nequeat. In altero loco Matth. V.
 τὸ ἐπὶ τῆς planè non oracula divina in se spectata innuit, sed tra-
 ditiones judaicas, illorum sensum imminuentes atque obfuscan-
 tes, quibus deinceps Christus suam opponit interpretationem.
 Ad 1) 2) 3) 4) *) *negando* assertum quoad loca 1. Cor. II, 9. & Eph.
 V, 14. quæ GROTIUS absque ulla necessitate è turbido Tradi-
 tionis oralis fonte derivat, cum in Esaiâ reperiantur. **) *Con-*
cedendo illud tantisper quoad locum Judæ, sed negando conse-
 quentiam; Magna sanè differentia intercedit inter *Enochi* vati-
 cinium ab Apostolo Juda, & *Jeremiæ*, à Matthæo citatum:
illud frustra quæritur in universo V. T. *hoc*, si Jeremias quæren-
 tem frustretur, in alio Libro V. T. canonico, scil. Zachariâ,
 reperiri potest, adeòque hîc non æquè, ac ibi, necessitas nos
 compellit, ut ad asylum Traditionis *non-scriptæ* confugiamus.
 Ad 1) 2) 3) 4) concedi posse, quod Prophetæ plura dixerint, quàm
 scripserint, sed iustissimum quoque Postulatum esse, ut Inter-
 pretes ad dictum *non-scriptum* priùs se non recipiant, quàm
 evictum sit, in toto V. T. nil hujusmodi scriptum exstare. Ad
 5) eadem recurrit responsio. Ad 1) regei potest, *) *nimis*
exaggerari commoda hujus sententiæ, *incommoda* verò *nimis* ex-
 tenuari; †) *commodum* est in illa, quod retineat nomen Jere-
 miæ,

miæ, tot testium suffragio munitum, sed *exaggeratur* illud, quando unicus modò Codex, Colb. 8. dissentire dicitur, cum plures in contrarium testes suppetant, uti suprà docuimus è BENGELII Apparatu critico. †) *incommodum*, quod eandem premit, præcipuè hoc est, quod locum Zach. XI. cujus cum nostro convenientia magna certè, si non omnimoda, est, planè dissimulat, ac si nihil horum, quæ Matthæus adducit, ullibi in V. T. scriptum reperiatur; Hoc *incommodum* verò *extenuatur*, dum potius inter prærogativas ejus refertur, quod abstrahat à Zacharia. (y) **) Contrà nimis *exaggerantur incommoda* alterius sententiæ, quæ Matthæum, nomine Jeremiæ omisso, Zachariam respicere statuit, ejusdem verò *commoda* nimis *extenuantur*. †) *incommodum* est in ea, quod Matthæi locus à Zachariano nonnihil discrepat, ac propterea conciliatione opus est, sed nimis *exaggeratur* illud, ac si tam difficilis esset conciliatio; Contrarium infra demonstrabitur. Certè, si Zacharias ideò hic deferendus est, quia verba illius non sine labore cum Matthæi verbis conciliari possunt, quàm plurima N. T. Allegata ex eadem causa è Traditione potius, quàm è V. T. derivanda erunt. ††) Commendabile est in eadem, quod nil intentatum relinquit, ut Prophetiam à Matthæo citatam in V. T. inveniatur, id verò susque deque habetur, dum ex altera parte, nullâ urgente necessitate, ad Traditionem recurritur.

(x) Et eò minus quidem, quo plura in contrarium produci possunt loca, ubi ipse etiam Matthæus τὸ ἐνδεὲν usurpat de vaticiniis Scriptis, e. g. Matth. I, 22. II, 17. III, 3. IV, 14. VIII, 17. XII, 17. XIII, 35. XXI, 4.

(y) Vid. cit. diss. Osiandrina p. 23.

§. VIII.

Seni. VIII.

Sunt proinde β) etiam inter eos, qui oraculum citatum à Jeremia oretenus saltem prolatum esse statuunt, haud pauci, qui *Zachariam* tamen *exclusum* nolunt; Existimant nimirum, Jeremiam hoc vaticinium primitus quidem dixisse saltem, non scripsisse, *Zachariam* verò, per Traditionem illud ac-

acceptum, in literas vetulisse, quod deinde Matthæus ita allegaverit, ut primum potius Autorem ejus nominaret, quam Scriptorem.

Quomodo autem Zacharias à Jeremia istud acceperit, dissentiunt; N) In mentem aliquibus venit, Zachariam vixisse in disciplina Jeremiæ, atque sic ex ore ejus hausisse hoc vaticinium, postea verò, cum ipse prophetaret, Prophetiæ suæ inseruisse: ita RAVANELLVVS in Biblioth. sub voce: *Jeremias*. Cum autem nullâ idoneâ ratione probari queat, Zachariam umquam Jeremiæ discipulum fuisse, speciosius alii 2) ita rationes suas instituunt, ut dicant, quemadmodum generatim in Scriptis Prophetarum V. T. observetur, *Veterum Prophetarum* verbis uti solitos esse *Prophetas posteriores*, ita speciatim Zachariam imitari solere locutiones Jeremiæ, ceu doceat collatio Zach. I, 4. cum Jer. VIII, 11. XXXV, 15. Zach. I, 6. cum Thren. Jer. II, 17. Zach. III, 8. cum Jerem. XXIII, 5. unde & Judæis in proverbio fuerit, *Spiritum Jeremiæ* fuisse in Zacharia; Haud itaque mirum esse, si & hoc oraculum de XXX. Siclis, ore primum ab Jeremia editum, hominumque memoriâ conservatum, Zacharias repetierit, atque Scripto ad posteritatem propagaverit. Ita GROTIVS in Annott. ad Matth. cui adstipulatur HAMMONDVS ad h. l. & è Nostreis SAL. DEYLINGIVS (z), IO. REINH. RVSIUS (aa), nec alienus est I. C. WOLFIUS. Nos ad hæc sequentia monemus, *) Quæ primo loco posuit GROTIVS, admitti posse, si hæc ipsi mens sit, quod idem omnis Scripturæ S. Autor, Spiritus S. similia quandoque diversis Prophetis inspiraverit, & per unum dicta, per alterum repetierit, eo fine, ut alter alteri hoc modo testimonium præberet, & Scripturæ S. harmonia s. concentus eò magis elucesceret; Si autem id velit, quod unus alterum exscripserit, & merè humano more imitatus sit, cogitata ejus meritò repudiamus. **) Aliena planè sunt, quæ de Zacharia, Jeremiæ imitatore, dicit, cum loca adducta omnia, si multum largiamur, hoc saltem probent, quod ille sæpius Jeremiæ locutiones, in Scriptis ejus occurrentes, suas fecerit, non verò, quod etiam dicta ejusdem ἀγγραφῇ & ἀνέκδοτῃ prophetiæ suæ inseruerit. ***) fate-

B 3

mur,

mur, superare nostram fidem, quod Matthæus, è scripta licet Prophetiâ verba quædam adducens, alium tamen eorum Autorem, de quo nonnisi ex Traditione quâdam constabat, allegaverit. Major absque dubio inerat vis convincendi priori allegandi modo, quàm posteriori, *istum* igitur sectatum fuisse Evangelistam, quis dubitet? ****) Zachariæ librum Visiones ac Prophetias, non ab altero auditas, sed ipsimet oblatas ac inspiratas, complecti, non modo testatur introitus libri: *factum est verbum Jehovæ ad Zachariam*, C. I, 1. sed etiam in ipso oraculo nostro C. XI. formula ista: *Et dixit Jehova ad me*, quæ mox v. 15. recurrit.

(z) Observ. SS. P. I. p. 191. §. XII.

(aa) Harm. Ev. T. III. p. 1071.

(bb) In Cur. ad h. l. p. 395.

§. IX.

At pergendum jam est b) ad eos, qui difficultati, quâ laborat hoc Allegatum, remedium quærunt in *Citati Nomine*, hucque pertinent

Sent. IX. α) ii, qui *homonymiam* statuunt in appellatione Jeremiæ, ita ut per eum non intelligatur *secundus* inter IV. Prophetas majores, filius *Cbilkia*, qui *Josia* tempore prophetare cœpit, Jer. I, 1. 2. sed *undecimus* inter Prophetas minores, filius *Berechia*, qui & Zacharias & Jeremias dictus, adeoque *binominis* fuerit, ac post captivitatem Babylonicam prophetaverit; Hanc solutionem ceteris præfert THEOD. THVMIVS (cc), TARNOVIUS (dd), BALDVINVS (ee), AFFELMANNVS (ff), SEB. SCHMIDIVS (gg), GERH. IO. VOSSIUS (bb), FR. IVNIUS (ii), FRANC. GOMARVS (kk). Rationes pro hac sententiâ huc fere redeunt: α) quia *uni* personæ haud rarò in S. Scriptura tam V. quam N. T. *duo* vel *plura* imposita leguntur *nomina*; Exempla dabit GLASSIVS (ll). β) Licet Zachariæ alterum nomen, nempe *Jeremiæ*, in V. T. nullibi ipsi tribuatur, inde tamen non sequitur, eo caruisse, aut vulgo etiam id non fuisse traditione notum, & a Spiritu S. h. l. libero delectu nominis positum; neque γ) *homonymia*, quasi

quasi erroris periculum esset, hic objici potest, quia verba, Jeremiæ hic attributa, cum non sint ex altero Jeremiâ, sed ex Zachariâ desumpta, eundem satis indicant, & ab altero Jeremiâ; Propheta majore, citra erroris periculum distinguunt. 7) In ipso N. T. imò Matthæo, habetur exemplum rei, quando Matth. XXIII, 35. Christus Zachariæ occisi patrem vocat *Barachiam*, qui tamen 2. Chron. XXIV, 21. appellatur *Jozada*; Sed regeri potest ad N) concedendo assertum, sed negando ejus consequentiam: non sequitur, hic vel ille in Scriptura duobus pluribusve nominibus insignitur, E. nil obstat, quo minus & Zachariam dicamus binominem fuisse; multo minus hæc valet consequentia: Scriptura S. unam eandemque historiam *de uno eodemque subjecto sub diversis nominibus* narrat, E. & Matthæus, oraculum, quod in Canone V. T. sub nomine Zachariæ occurrit, allegare potuit sub nomine Jeremiæ, quia forte is duo hæc nomina gessit: nullo prorsus modo probabile est, Evangelistam nomen Prophetæ *notius & Canonicum* permutare voluisse cum nomine ejus *minus noto*, quodque Prophetiæ illius non præfixum est. Valet hoc posterius etiam contra 2) arg. Sit ita, Zacharias dictus quoque fuerit Jeremias, largiamur insuper, vulgo id traditione notum fuisse: an vero credibile est, Matthæum, e Scriptura V. T. argumentantem, nomen, quod V. T. ignorat, ac sola traditione nititur, positurum fuisse præ nomine, quod citata Prophetia præ se fert in V. T? ad 1) R. Homonymiæ periculum præter rem extenuari, ipsa hæc controversia testis est, cum Jeremiæ nomen multos eò adegerit, ut, contra manifestam literæ evidentiam, allegatum vaticinium in Zacharia reperiri inficias iverint. Quum denique 7) urgetur locus Matth. XXIII, 35. qui cum altero illo 2. Chron. XXIV, 21. nonnisi admiscâ homonymiâ conciliari queat, recte in contrarium urgetur diversitas illius loci a nostro, quæ non permittit, ut ab uno ad alterum concludatur: *) in *narratione historica*, quæ habetur Matth. c. I. difficultatem ex homonymia ortam absorbet quasi exacta omnium circumstantiarum harmonia; heic vero multis illa occasionem præbuit, in Jeremia quærendi hoc vaticinium, ubi diversis in locis similia quædam reperiuntur. **) Matth. XXIII.

de

de nulla impletione alicujus Prophetiæ sermo est, quemadmodum hic, ubi Matthæus totus in eo est, ut ex impletis in IESU NAZARENO vaticiniis summum hunc fidei articulum, quod Ipse sit verus Messias, demonstret, unde & citationi hanc formulam præmittit: *tunc impletum est dictum per Prophetam.* ***) Zachariæ illius 2. Chron. XXIV. patrem πολυνύμων fuisse, LIGHTFOOTVS (mm) deprehendisse sibi visus est *partim* in Chaldæo Paraphrastâ, qui ad Thren. II, 20. filium Iddo eundem appellet, *partim* Esaj. VIII, 2. ubi hic ipse Zacharias filius Berechjab audiat, & si recte vidit, (nn) omnino manifesta est differentia inter locum Matth. XXIII. & Matth. XXVII. Quoad illum non deessent hoc modo vestigia, quæ Jojadam in L. Chron. arguerent πολυνύμων fuisse, ast quoad hunc nullum in omni Antiquitate indicium deprehenditur, quod Zacharias Propheta διώνυμος fuerit, ut adeo prætensa ista homonymia non possit non hac in causa pro mero effugio haberi.

(cc) Disquis. de Verbo Dei, Theor. I. p. 107.

(dd) In Zach. XI.

(ee) In Comm. ad Zach.

(ff) In Syntagm. P. II. p. 201.

(gg) In diss. de Venditione Christi.

(hh) In Harm. Ev. L. II. C. III.

(ii) In Parallelis SS.

(kk) Opp. Theol. P. I. fol. 143.

(ll) Philol. S. L. IV. Tr. 3. obs. 12. p. 1318. ff.

(mm) In Hor. Ebr. ad Matth. XXIII, 35.

(nn) VITRINGÆ certe non probatur expositio Lightfootiana loci Es. VIII, 2, vid. Comm. in Es. P. I. p. m. 205. col. a.

§. X.

Sent. X. Aliam proinde β) viam inivit laudatus modò LIGHTFOOTVS (oo), existimans, *Jeremiam* in hoc Matth. loco stare *non pro se*, sed *pro toto Prophetarum choro*, ideo quod primum is locum occupaverit olim in ordine Prophetarum, indeque nominetur

netur pro altera V. T. parte tota, ita, ut verba abs Matthæo allegata *proxime* quidem ac *proprie* Zachariæ sint, unius ex ordine נביאים, sed tamen & sub *Jeremiæ* nomine citari potuerint, qui apud veteres Judæos primum in Volumine Prophetarum locum tenuerit. Mirum est, quam certatim hanc *Viri* sententiam amplexi sint Eruditi, e quibus nominasse jam sufficiat SAVBERTVM (pp), SVRENHVSIVM (qq), OPITIVM (rr), MICHAEL-EM (ss), WOLFBVRGIIVM (tt), CARPZOVIVM (uu), WOLFIVM (xx). *Rationes* sunt sequentes: N) quia negari nequit, Judæos quondam hoc ordine Prophetas disposuisse, ut Jeremias *primum* locum obtineret; ita sine legitur in *Codice Talmud. Bava Bathra*: „Ordo Prophetarum hic est: Liber Josuæ, Judicum, Samuelis, Regum, *Jeremiæ*, Ezechielis, Esaiæ, & duodecim., „cujus ordinis ratio paullo post hæc redditur: „Cum tempore præcesserit Esaias Jeremiam atque Ezechielem, præponendus quidem de jure esset Esaias, sed cum Liber Regum terminetur in Excidio Urbis & Templi, ac Jeremias totus agat de Excidio, cumque initium Ezechielis iridem sit de Excidio, & desinat in consolatione, totus vero Esaias in consolando versetur, conjunxerunt Rabbinii nostri *desolationem* cum *desolatione*, h. e. libros de Excidio agentes, nempe Librum Regum, ac Jeremiæ, & Ezechielis initium, similiterque *consolationem* cum *consolatione*, h. e. libros de consolatione agentes, Ezechielem sc. quoad finem, & Esaiam (yy). „Accedit, e Judæis quoque eundem cum Thalmudistis ordinem servare MAIMONIDEM, in *Hilcot Tbeppillim* C. 7. §. 15. & alibi. Fidem etiam rei faciunt *Codices* nonnulli *Manuscripti*, hodiernum superstites, in quibus pariter Jeremias *primus* incedit, v. g. *Masora manuscripta* Bibliothecæ Palatinæ, teste BVXTORFIO (zz), porro, duo *Codices Erfurtenses*, & unus *Regius Berolinensis*, quos a se inspectos laudat OPITIVS L. c. 3) dum argumentum invenisse sibi videtur LIGHTFOOTVS Matth. XVI, 14. ubi præ omnibus aliis Prophetis nominetur *Jeremias*, hanc ipsam ob causam, quia primas tenuerit in Syntagmate Prophetarum. 2) tium illi suppeditat locus Luc. XXIV, 44. ubi *Psalms* nominari putat pro *integro Hagiographorum libro*, ex eadem

C

dem

dem ratione, quia scil. inter *Ketubhim* primum locum obtine-
rit Liber Psalmorum.

(oo) In Hor. Ebr. ad Matth. XXVII. 9. p. m. 488.

(pp) In Palæstra Theol. Philol. p. 366.

(qq) In *Σιβλη κατὰ λλ.* p. 281. f.

(rr) In pec. diss. de Jeremia inter majores Prophetas primo.

(ss) In diss. de Codicibus Bibliorum MS&is.

(tt) In Observ. SS. ad N. T. p. 511.

(uu) In Crit. S. p. 137. 856. & in Introd. ad LL. V. T. P. III. C. III.
S. I. p. 127.

(xx) In Curis p. 395.

(yy) Vid. LIGHTFOOT. loc. supra cit.

(zz) In Comm. Mafor. C. XI. p. 26.

§. XI.

Enimvero *rationes* has non esse omni exceptione majores,
facile ostendi potest. §) ad palmarium LIGHTFOOTI argu-
mentum Cel. VITRINGA, DEYLINGIUS, RVSIVS (*aaa*),
aliique, seqq. regerunt: *) Quidquid sit de *Traditione* ista *Thal-*
mudica, & *causis* ejusdem (in quas diligenter inquirat VITRIN-
GA c. I. p. 20. f.) ordo sane ille Prophetarum, qui Jeremiam
primum facit, nec antiquissimus fuit, nec constans & perpe-
tuus; Semper hac in re dissidium fuit inter Codices Masorethi-
cos & Thalmudicos; Versio LXX. vir. Esaia primas desert in-
ter Prophetas, & sic omnes LL. Sacrorum Catalogi inde a pri-
mordiis Ecclesiæ Christianæ, v. g. MELITONIS SARDENSIS &
ORIGENIS (*bbb*). Ordinem vero *Thalmudicum*, ELIA LEVI-
TA teste (*ccc*), Doctores quidem judaici in *Germania* & *Gallia*
suum fecere, sed *Hispani* Masorethas secuti sunt, Prophetas se-
cundum *ordinem temporis* locantes, adeoque Esaiam primo loco
ponentes; Quin ipse etiam KIMCHI & ABARBANEL ordinem
istum Thalmudicum vehementer impugnant (*ddd*). Gratis
ergo supponit LIGHTFOOTVS, ordinem Thalmudicum Christi
jam ætate ab universa Ecclesia Judaica receptum fuisse. **) vel
maxime

maxime fallit consequentia LIGHTFOOTI, quam ex eo, quod Jeremias *primus* fuerit in ordine Prophetarum, adeoque reliquos omnes complecti visus sit, colligit, nomen ejus supponi potuisse alterius cujusdam nomini; Largiamur, Evangelistam, implementum alicujus facti vel eventus, de quo omnes vel plerique Prophetæ vaticinati essent, demonstraturum, omnium loco allegare potuisse Prophetæ illius nomen, qui in Librorum illius generis frontispicio comparebat, num inde sequitur: E. & Matthæus, in speciali argumento versatus, de quo *unus* tantum Prophetarum, Zacharias, scriptum aliquod reliquit, ceteri verbum nullum meminerunt, neglecto hujus Prophetæ nomine, appellare potuit Jeremiam, hoc solum argumento, quod hic primo in classe Prophetarum loco positus est? Non putem. Quis enim †) ferat hodie v. g. e Libro Exodi vel Deuteronomii, vel ex Libris Samuelis aut Regum aliquid allegantem, sub formula: Scriptum est in Genesi, scriptum est in Josua, eapropter tantum, quia primus est *ille* librorum *legalium*, *hic* Prophetarum historicorum? ††) Prophetarum majorum libri separatis constituerunt voluminibus (*eee*), nec potuit eorum qualiscumque conjunctio, si in unum compingerentur, argumento esse, ut alterius nomen pro altero usurparetur; Imò, cum *Hoseas* principem inter XII. Prophetas, in unum volumen digestos, locum obtinuerit, ferendus tamen non esset, qui, in citando qualicumque Prophetæ illius ordinis alio, *Hoseæ* nomen appellaret loco Joëlis, Amosi, Malachiæ &c. quantominus *Jeremiæ*, inter quem & Zachariam major est disjunctio? †††) Quis, re diligenter animadversa, seriò sibi persuadeat, Evangelistam, Prophetæ nomen expressurum, cum eadem operâ *Zachariam* scribere vel dictare posset, cujus nim. verba allegabat, nomen *Jeremiæ*, absque ulla ratione, nulla urgente necessitate, absque suo & aliorum Scriptorum exemplo, illi voluisse substituere? Certe non est illud e Scriptorum SS. more, nec prudentium hominum, ut citra necessitatem paradoxo sint. ††††) Alienissimum hoc esse a consuetudine Scriptorum N. T. ex eo patet, quod ex Prophetis aliquid citaturi semper vel *Prophetas* in ge-

vere, vel eum præcise *Prophetam* nominant, cujus est dictum illud, v. g. Esaiam, Matth. III, 3. Jeremiam, Matth. II, 17. Daniele, Matth. XXIV, 15. 2) Quod locum attinet, quem ex Matth. XVI, 14. in partes vocat LIGHTFOOTVS, is plane non probat, quod probandum erat, neque enim Jeremias hic præ aliis Prophetis appellatur, quia *primus* erat in volumine Prophetarum, sed alias plane subfuisse causas, cur Judæi Christum pro Jeremia haberent, VITRINGA docet c. l. p. 22. &, si Jeremias loco omnium Prophetarum hic poneretur, non addissent discipuli: ἡ ἐνὰ τῶν Προφητῶν. 3) Locus Luc. XXIV, 44. itidem non favet LIGHTFOOTO; Recte enim *) observat VITRINGA, eosdem illos Doctores Talmudicos, qui ex antiqua traditione Jeremiam inter Prophetas primum faciant, in eodem Codice Bava Bathra, *Psalms* non dare primum in Hagiographis locum, quod heic supponit LIGHTFOOTVS, sed *secundum*, præmittentes librum Ruth. **) Supponitur etiam, non probatur, Psalmos h. l. poni pro toto Hagiographorum volumine, cum potius ideo solus ex isto Psalmorum liber allegetur, quia pleraque alia Hagiographa sunt moralis & historici argumenti, is vero plurima & luculentissima de Christi Passione, Morte ac Resurrectione vaticinia continet. Atque sic constare jam putem, in LIGHTFOOTI cogitatis jure desiderari soliditatem. Addere jam eidem classi, quæ in Citati nomine quærit, quod ad solutionem nodi faciat, possemus 7) eos, quorum FR. IVNIVS in *Pavall. SS. ad h. l.* meminit, quod nim. existimaverint, Evangelistam, citando Jeremiam, respexisse ad illam Judæorum opinionem, quod *vel* ipse Jeremias ex Ægypto tandem ad populum reducem venerit, *assumpto Zachariæ nomine*, *vel* per μετεμψύχωσιν in Zachariam transmigraverit, quod pertineat, quod 2. Macc. XV, 13. seq. & Matth. XVI, 14. legatur. Sed hæc recensuisse est refutasse.

Sent. XI.

(aaa) In Proleg. Comm. ad Esai. p. 22. f. conf. DEYLINGIUS Obf. SS. P. I. p. 190. f. §. IX. X. RVSIUS H. E. T. III. p. 1070.

(bbb) Apud RVSEBIVM, H. E. L. IV. C. 26. L. VI. C. 25.

(ccc)

(ccc) In Præf. III. Libri Masoreth hammasoreth, f. 19.

(ddd) Vid. CARPZOV. l. c. p. 127. & FRISCHMUTH in diff. ad vaticinium Zach. XI.

(eee) Ceu inter alia patet ex Luc. IV, 17. ubi Christo in Synagoga *Propheta Esaiæ Volumen* traditum fuisse dicitur, non Codex Prophetarum, vel biblicus integer. vid. CARPZOV. Introd. P. III. p. 90.

§. XII.

Pedem itaque proferimus c) ad istam Interpretum Ildæ Classis Partem, quæ *citatum Textum* in solo Jeremia vel *existisse* vel *hodie- num exstare* contendit. Quidam a) *existisse* illum aliquando perhibent &) in libro quodam Jeremiæ nunc *deperdito*, unde Matthæus istum hic citaverit; Hunc vero librum deperditum rursus quidam *) *pro divino & canonico* habent, id enim omnes statuunt necesse est, qui librum hunc deperditum cum aliis similibus pro argumento allegant contra *integritatem S. Scripturæ* (fff); sed hanc sententiam pridem ex Ecclesia proscripta pietas, ac reverentia Verbo DEI debita; alii itaque intelligunt **) *divinum* quidem, sed *non canonicum* (ggg), quæ quidem assertio priori longe est tolerabilior, sed tamen & ipsa merâ *fictione* nititur; Rursus alii ***) librum *apocryphum*, licet difficile dictu sit, quid per *apocryphum* singuli intellexerint, an librum vere ab Jeremia scriptum, quamquam nec *ἱερωνυμίου*, nec canonicum, an plane supposititium? Ex Apocrypho certe Matthæum hæc verba sumsisse opinati sunt ISIDORVS CLARIVS (bbb), NIC. ZEGERVVS (iii), quibus WOLFIVS in *Curis ad b. l.* adjungit COLOMESIVM & FRANC. TVRRIANVM, huncque ad *ἀναγνώ- φας* Jeremiæ, de quibus 2. Macc. II, 13. sermo sit, provocare ait (kkk); Reliqui omnes ORIGENIS & HIERONYMI auctoritate se tuentur, quorum ille vel Jeremiam pro Zacharia ex errore positum esse, vel ab Evangelista *secretam* Jeremiæ *Scripturam*, h. e. apocryphum Jeremiæ, respici censet, hic vero tale apocryphum se vidisse, atque citata abs Matthæo verba in eo reperisse testatur. Huic sententiæ a Viris Doctissimis se-

C 3

quentia

quentia opponi video: †) Suspicio videtur suspicione depelli posse; HVETIVS certe (III), Apocryphum, ait, Jeremiæ, Hieronymo communicatum, haud scio, an post Matthæum fuerit suppositum, & ad fidem ipsi faciendam confictum, ac Ebræis deinde obtrusum? quam vero suspicionem nostram haud facimus. Melius se habet ††) altera Huetii responsio, quod Hieronymus ipse, non obstante *ἀποκρίσει*, huic apocrypho non multum se tribuere profiteatur, dum asserat, dictum hoc sibi magis e Zacharia videri desumptum esse. †††) Origenes ne habuit quidem, quod alleget, apocryphum, sed nudam de secreta aliqua Jeremiæ Scriptura conjecturam profert, fluctuans ceterum inter hanc & aliam quandam. ††††) Vel maxime obstat huic sententiæ, quod non credibile est, Scriptorem *ῥεβηνεύον* allegare voluisse librum apocryphum, præsertim in demonstranda veritate hac palmaria, quod Jesus Naz. sit prædictus ille a Prophetis Messias; Secus enim se res habet, 1) ubi Paulus, in doctrina morum versans, ad quædam *Gentilium dicta* provocat, & κατ' ἀνδραπον saltem ista allegat; Quis in hoc casu umquam ab eo hanc præfationem audivit: *tunc impletum est*, quod ab hoc illove Scriptorum vestrorum dictum est? 2) in nudis historiis recensendis Scriptores N. T. alicubi quidem accidentaria quædam, in LL. Canonicis haud exstantia, addere videmus, vel ex traditione, vel ex LL. apocryphis, vel ex immediata inspiratione divina, sed in probando *fidei articulo* ad incertas atque ab Ecclesia non receptas Scripturas provocare; ipsis plane insolitum est.

(fff) Vid. SALMERON, Opp. T. X. tr. 25. & CORN. A LAPIDE ad Jer. XXXII, 14.

(ggg) Vid. Ill. C. M. PFÄFFIVS in Notis ad Matth. p. 201. in fine, qui tamen & Zachariam non exclusum vult, ibid. p. 202.

(hhh) In Crit. Angl. T. VI. p. 824.

(iii) Ibid. p. 825.

(kkk) Cit. loco in Græco LL. Maccabaicorum Textu Edit. Breiting. lego quidem de ἀναγραφῆς κατὰ τὸν Νεεμῆαν, nil vero de ἀναγραφῆς Jere-

Jeremiæ; forsan E. respicitur vers. i. ejusdem Cap. *εὐπρόσμετος δὲ ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς Ἰερემίας ὁ προφήτης, ὅτι ἐκείνου κ. τ. λ.* hæc vero non de *ἐννεύροφαις* Jeremiæ ipsius, sed talibus, in quibus de Jeremia narretur, accipienda esse, recte WOLFFIVS monet c. l. nec non I. A. FABRICIVS in Cod. Pseudepigr. V. T. p. 1105.

(111) Demonstr. Evang. p. m. 983.

§. XIII.

Quodsi autem, per hæcenus disputata, dictum a Matth. citatum non e Libro quodam Jeremiæ deperdito haustum fuit, forte 1) *existit* illud olim in Libro ejus *hodiernum superstiti*, sed ita, ut vel *expunctum* postea fuerit Judæorum malitiâ, vel eorundem fraude e Libro Jeremiæ in Prophetiam Zachariæ *translocatum*. *) Prior conjectura de sacrilega Judæorum manu, Libro Jeremiæ vim inferente, EVSEBIO jam in mentem venit, inter duas suspensiones etiam hanc proferenti, verba hæc forsan (cum tamquam Jeremiæ citentur, nec tamen in Jeremiæ Prophetia legantur) *περιγενῆσαι ἐξ αὐτῆς κατὰ τινὰ βλάβην*, per quandam malitiam ex illâ sublatam esse (*mm*); Enimvero †) non est verosimile, Judæos, odio Jesu Nazareni flagrant, hunc locum erasisse, plura vero alia, eaque illustriora, & quæ principalioribus adhuc dogmatibus firmandis inserviunt, intacta reliquisse. ††) Commentum illud de corruptione S. Codicis per Judæos, a Pontificiis recoctum, pridem a Nostriis profligatum est (*nn*). Nostri certe Textus e Jeremiæ libro exilium non demum post Hieronymi ætatem, quod tempus alias Pontificii corruptioni Codicis S. assignare solent, contingere potuisse, ex eo liquet, quod antiquiores Hieronymo Doctores Ecclesiæ, & cum ipso coævi ejus, jam testantur, frustra se Textum, prout a Matthæo allegatur, in Jeremiæ libro quævisse. Non melius **) suos calculos subducunt ii, qui oraculum nostrum non quidem ex Jeremiæ libro plane erasum, sed tamen ex eo in Zachariæ Prophetiam *dolose translatum* fuisse suspicantur. WHISTONVM præcipue januo, qui (*ooo*)

con-

contendit, tam hoc, quam alia nonnulla vaticinia, non solum Jeremiæ esse, sed & Sec. I. post C. N. in Jeremiæ volumine lecta, at Judæorum fraude in Zachariam translata fuisse; Quousque vero viam illi præverit Ios. MEDE, statuendo, Capita quædam Zachariæ non hunc Prophetam, sed Jeremiam Auctorem habere, quæ proinde Spiritus S. per Matthæum genuino suo auctori vindicare voluerit, apud WOLFIVM videre est (ppp). Recte vero respondetur: †) fingi non probari illam, Sec. II. initio factam, corruptionem Codicis S. (qqq) ††) Si aliena quædam intrusa fuissent in Textum Zachariæ, male ista cohærere ostendi posset e contextu, id vero ostendi nequit; Contrarium docent *Analyses* hujus Prophetiæ, quas Interpretes dederunt (rrr). †††) Quum ad *Constitutiones apostolicas* provocatur, quæ pariter L. II. C. 53. locum aliquem sub nomine Jeremiæ allegent, qui hodie nonnisi apud Zachariam legatur C. VIII, 17. bene obvertitur, Constitutiones istas non ejus esse auctoritatis, quæ a sede sua pericopas Scripturæ deturbare, aut ordinem textuum, ut Sec. I. se habuerit, demonstrare valeat; dicendum potius, lapsum esse auctorem illarum, Jeremiæ tribuendo, quæ apud Zachariam leguntur (sss).

(mm) Locus integer in EUSEBII Dem. Ev. L. X. sic habet: ἐνθα καὶ ἐπισήσεις, ἐπεὶ μὴ ταῦτα φέρεται ἐν τῇ τῷ Ἱερεμίᾳ προφητείᾳ, ἅτε καὶ ὑπονοεῖν, περιηρῆσθαι αὐτὰ ἐξ αὐτῆς κατὰ τινὰ βλάβην, ἢ καὶ σφάλμα γραφικὸν γεγονέναι, τῶν ἀμελέσασθαι τὰ τῶν ἱερῶν ἐπαγγελιῶν ἀντίγραφῳ πεποιημένων, σφαλέντος τινός, αὐτὶ μὲν τῷ Ζαχαρίᾳ Ἱερεμίαν τεθεικότος.

(nn) Vid. e multis GLASSII Philol. S. p. 15. sqq. CALOVII Criticus S. p. 401. sq. I. I. RAMBACHII Inst. Herm. S. p. 30. sq. conf. I. G. CARPZOVII Crit. S. p. III. 966. sqq.

(ooo) In Conatu restituendi genuinum V. T. Textum, & vindicandi citationes inde in N. T. factas, p. 93.

(ppp) In Cur. p. 394. ubi & HAMMONDVm, KIDDERVum, BRIGIVM, MEDI sententiam amplexos esse memorat.

(qqq) Vid. CARPZOVII Crit. S. P. III. C. IX. tot. p. 958. sqq.

(rrr)

(rrr) Vid. e. g. Dign. ВУКІІ Gnomon in XII. Proph. min.
p. 590. sq.

(sss) Ita CARPZOV. Cr. S. p. 867.

§. XIV.

Sequitur, ut β) eorum jam quoque sententias examine-
mus, qui oraculum nostrum *hodiernum in Jeremia exstare ad-*
firmant, studiose hunc in finem conquirentes ex Jeremia,
quidquid vel e longinquo cum citata abs Matthæo pericopa,
& quidem non in toto suo complexu spectata, sed, si mul-
tum largiaris, cum aliqua saltem circumstantia ejus, etiam
minima, convenire videtur. Sunt α) qui digitum intendi *Sent. XV.*
putant, ad Jer. C. XVIII, 2. sqq. ubi Propheta *figuli* domum
ingredi jubetur; cum vero præter nomen *figuli* vix quid-
piam adferri possit, quod in Evangelistæ scopum ac textum
quadret, non est, cur expositioni huic immoremur. Vero-
similius alii β) provocant ad Jer. C. XXXII. cum enim *Sent. XVI.*
Matthæum C. XXVII, 7. 8. 9. *emti agri & figuli & peregrino-*
rum mentionem facere audiunt, comparisonem ab ipso in-
flitui putant cum Textu Jeremiæ, ubi pariter mentio fiat
emti agri ψ. 9. *vasis figulini*, ψ. 14. & *peregrinorum*, in quo-
rum potestatem urbs deventura esset, ψ. 28, 43. ac sane con-
gruentia quædam, quoad has circumstantias, si in abstracto
spectentur, extra contextum & scopum partim Jeremiæ par-
tim Matthæi, negari nequit; Sed nec dissimulanda est in-
signis utriusque loci diversitas. Diffonat enim *) *agri* utrin-
que *emti nomen* ac *pristinus possessor*; Ager, de quo *Matthæus*
loquitur, fuit & vocatus est *ager figuli*, cui proinde & præ-
tium ab emtoribus solutum fuit, sed ager, quem Jeremias
emit, numquam dictus fuit *ager figuli*, & pertinuit ad *Ha-*
nameelem, patruelem vel consobrinum Prophetæ, adeoque
Levitam & Sacerdotem. **) *Emtor*, qui *heic* Propheta Je-
remias erat, *ibi* vero Procures Judaici. ***) *Situs*, nam
ager *Jeremiæ* fuit in *Anatbot*, urbe 3. milliaria ab Hieroso-
lymis

D

lymis

lymis distante (iii), *Matthæi* autem prope *Jerusalem*, conf. Act. I, 19. ****) *Pretium*: Ager *Matthæi* emtus fuit 30. *argenteis*, *Jeremiæ* vero 7. *siclis* ac 10. *argenteis*, sive, ut alii volunt, 7. ac 10. *siclis* *argenteis*. Illud *pretium* erat τιμή αἵματος, *pretium sanguinis*, hoc non item. *****) *Emtio*: illa jure protimiseos ob cognationem facta est a *Propheta*, hæc non. *****) *Finis* ac *scopus* emtionis: apud *Jeremiam* emtus est ager in signum libertatis ex captivitate sperandæ, & restaurandæ post illam in *Palæstina* agrorum culturæ, Jer. XXXII, 15, 43, 44. apud *Matthæum* autem in usum peregrinorum, & quidem in eorum sepulturam, adeoque non *vivorum*, quibus & *Jeremiæ* ager ad tempus cessit, sed *mortuorum*. E discrepantiis hisce patere omnino arbitramur, locum *Jeremiæ* non sine tortura pro eo haberi posse, quem *Matthæus* allegaverit, ac in emto 30. *argenteis* (*pretio sanguinis Christi*) agro, hujusque in sepulturam peregrinorum destinatione, impletum dixerit (uuu).

(iii) Vid. VITRINGÆ Comm. in Es. P. I. p. m. 292. col. b.

(uuu) Oleum proin & operam perdidisse censendus est FRANG. WÖRGERVS, quando in Tr. sub tit. *Hakeldama*, probare sustinet, *Matthæum* plane non *Zachariam* respexisse, sed *Jeremiam* solum, ejusque C. XXXII. huncque in finem pro certo ponit, id, quod *Evangelista* completum scribat, esse instans toti *Judææ* fatale excidium, ita, ut ab hujus agri emtione paullo postea neque emendum esset quidquam terræ, nec vendendum, universâ *Palæstinâ* sedibus romanis concessâ, populoque *judaico* per totum terrarum orbem e terra illa sanguinis abducto: Sic enim, ait, vere peregrinorum sepulturae ager ab illis fuit deinceps omnis delegatus. Quis non videt, adfingi hâc ratione *Matthæo* scopum, de quo eundem h. l. ne cogitasse quidem, totus contextus clamat.

§. XV.

Pensitatis hætenus (inde a §. VI.) sententiis, quæ unum modò *Prophetam* a *Matthæo* indigitari volunt, B) eos etiam nunc audire par est, qui, cum *Zachariam* nimis aperte

aperte a Matthæo respici, ac tamen Jeremiam allegari viderent, *duorum pluriumve locorum ὁμοιοτης* in hoc Allegato statuendam esse putarunt, ubi *Zachariam* quidem Matthæo in mente fuisse, omnes consentiunt, sed de Jeremia dissensus est, *quem vel quosnam ejus locos respiciat Evangelista?* Jeremiæ Cap. XVIII. huc non spectare, supra jam diximus; Sed præter hoc alia suppetunt Capita, quæ scopo melius inservire Viri Eruditi persuasum habent. a) DAN. HEINSIUS in Exerc. SS. Jeremiæ Cap. XIX. huc advocat, atque Matthæum ex hoc circumstantiam de agro, uti ex Zacharia circumstantiam de pretio XXX. argenteorum, sumsisse contendit, licentiosius simul, quam par erat, formulæ allegandi inserens copulam καί, ac si diceret Matthæus: διὰ Ἱερεμίου, καὶ τῆ Προφητῆς, per Jeremiam & per Prophetam, h. e. *Zachariam*, quâ tamen violentiâ ne opus quidem habuisset, cum aliâ quoque Scriptores N. T. duorum pluriumve Prophetarum V. T. oracula, *quasi unum*, citare soleant, uno tantum nominato, e. g. Matth. XXI, 5. ex Esaj. LXII, 11. & Zach. IX, 9. Matth. XXI, 13. ex Esaj. LVI, 7. & Jer. VII, 11. Act. I, 20. ex Ps. LXIX, 26. & CIX, 8. 1. Petr. II, 7. 8. ex Ps. CXVIII, 22. & Esaj. VIII, 14. Nobis sic videtur: haud mirum esse, si *Heinsio* ad id, ut locum Jeremiæ a Matthæo allegari crederet, suffecerit aliqualis tantum similitudo utriusque loci, cum id valde sit consentaneum hypothese ejus, quâ plurimas *allegaciones* in N. T. pro meris *accommodationibus* habet, quas alibi *allusiones* vocat, *parodias* & *inflexiones* verborum prophetarum ad aliud subjectum, quam quod Propheta in mente habuit; Qui vero ad id, ut *vaticinium* aliquod vel *typus* in N. T. queat impletus dici, plus requirit, hoc scil. ut Propheta vel *immediate* vel *mediate* idem subjectum in mente habuerit, cui oraculum ejus in N. T. adplicatur, adeoque hæc adplicatio fundamentum habeat in intentione Prophetæ seu Spiritus S. per eum loquentis, is fane impetrare a se non poterit, ut locum Jeremiæ C. XIX. in iis, quæ Matth. XXVII, 3. seqq. narrantur, impletum fuisse

fuisse agnoscat, cum c. l. Jeremias iussus tantum sit emere *figulinam ollam*, (non *agrum*, de quo Matthæus loquitur) eamque in valle Benhinnom confringere, quod eâ ratione civitas & populus confringi debeant, & in Thophet sepeliri, quoniam alius locus non superfuturus sit; Quæ sane, si omnes ingenii nervos intendas, numquam demonstrabis impleta fuisse in historia, quam Matthæus refert. *Agri* mentionem in Zacharia desiderat *Heinsius*, ac propterea ad Jeremiam recurrendum sibi existimat, at vero & in hoc frustra eandem quærit.

Sent. XVIII. b) Aliis, e. g. CASP. SANCTIO ad Jer. XXXII. *hoc ipsum Caput* magis ad rem facere visum est, cui adstipulantur GLASSIVS (xxx), & I. H. MAIVS (yyy); Quin & AVGVSTINO (zzz) jam suboluit, in hoc forsan Capite Jer. quærendum esse, quod in Zacharia deest, scil. circumstantiam de emto agro. Sed ipse fatetur GLASSIVS (aaaa), quædam esse *contortiora*, & *duriusculam* analogiam, nosque per ea, quæ supra §. XIV. attulimus, plane *Sent. XIX.* *durissimam* pronunciamus (bbbb).

Restat c) sententia D. CHRISTOPH. SCHLEGELII, qui (cccc) probare conatus est, Matthæum Prophetiam tum Zachariæ tum Jeremiæ simul allegasse, ita quidem, ut apud *Zachariam*, cujus plura verba citaverit, Prophetia de *Pretio*, apud *Jeremiam* vero Prophetia de *Agro* quærenda sit, quoad *situm*, *nomen* & *profanationem* C. XIX. (ubi & *Heinsius* illam quæsit) & quoad subsecutam ejus *sanctificationem* C. XXXI. Quum vero hæc expositio ad *typum* confugere necessum habeat, hicque non nisi vi adhibitâ, & per merum lusum ingenii, e loco Jeremiæ exsculpi queat, ac præterea hoc modo in uno eodemque loco e duobus V. T. locis *unus*, scil. Zachariæ, *literaliter*, alter autem, scil. Jeremiæ, *typice* saltem ac mystice applicatus esse dici debeat, facile intelligitur, hanc quoque interpretationem non ita esse comparatam, ut pedem in ea tutò figere liceat.

(xxx) Philol. S. L. I. Tr. II. p. 222. sq.

(yyy)

(yyy) In *Examine Hist. Crit. Simonianæ*, p. 474. Add. D. PAVL. ANTONIVS in der *Harm. Erklär. der IV. Evangg. T. XIII.* p. 497. sq.

(zzz) de *Consensu Evangg. L. III. C. 7.*

(aaaa) *Phil. S. p. 224.*

(bbbb) *Conf. CORN. A LAPIDE ad Jer. XXXII, 14. ubi adv. San-
ctum disputat.*

(ccc) In *diff. satis prolixa, sub tit. Ager sanguinis &c. A. 1663.*
edita, & 1706. Lipsiæ recusa.

§. XVI.

Num vero, postquam cognovimus, omnes hætenus recensitas sententias suis laborare difficultatibus, necessario *vel* inter omnes, *vel* saltem aliquas earundem, quæ reliquis probabiliore sunt, fluctuare semper animus debet, ita ut *ἡ ἀγκυρά*, tamquam sacra quædam anchora, eligenda sit? Non putem; Hæere hîc quidem video plures Eruditos, 10. HVLSEMANNVN (dddd), qui inter IV. sententias dubius hærens, *Elige*, ait, *quam velis, non errabis*, I. G. DORSCHAEVM (eeee), qui *vel* delendum judicat nomen Jeremiæ, *vel* dicendum esse, quod *Grotius* dicit, SAL. DEYLINGIVM (ffff), qui *Dorschæi* judicium suum quoque facit, I. C. WOLFIVM (gggg), cui anceps visa est optio inter *Grotii* & *Lightfooti* sententiam, 10. MARKIVM (bbbb), cui pariter animus est inter duas sententias pendulus. At vero ponderatis probe uniuscujusque sententiæ momentis, & comparatione institutâ, vix quemquam amplius dicturum puto, æquales esse calculos. Nos ita nostras subducimus rationes: Interpretes, qui nil non tentarunt, ut mendî suspicionem a textu Matthæi depellerent, eatenus laudabilem omnino operam præstiterunt, & si una e XIII. illis sententiis, quas hoc fine excogitarunt, solide nodum solveret, ambabus illa sine dubio amplectenda foret; sed omnes desiderium ac spem nostram frustrari, & postquam eos causam suam omni studio perorantes audivimus, incertiores multo

D 3

quam

quam dudum ab iis nos discedere, sentimus, & sentient quoque alii, qui rationes in antec. eisdem oppositas æquâ iudicii lance ponderare haud gravantur. Quibus quæso machinis, quibus fictionibus, ac suppositis numquam probandis opus est, ut nomen Jeremiæ apud Matthæum cum aliqua saltem specie verisimilitudinis tueri se possit? *Nunc* traditio quædam oralis, vel ad Matthæi usque ætatem pertingens, vel ad Zachariæ tantum, qui deinde scripto illam commiserit, sicque propagaverit, sec. VII. & VIII. *sententiam, nunc* *διανομία* Zachariæ, sec. IX. *nunc* traditio quædam Rabbinnica de primatu Jeremiæ in ordine Prophetarum, sec. X. *nunc* somnia quædam, quæ referre supra fere puduit, sec. XI. *nunc* Liber aliquis Jeremiæ deperditus, sec. XII. *nunc* figmentum de corruptione textûs Ebr. per Judæos, Jeremiæ vaticinium vel mutilantes, vel aliquam ejus particulam vaticinio Zachariæ assuentes, sec. XIII. XIV. *nunc* hic vel ille locus e libro Jeremiæ hodiernum superstitè, ubi vel figuli, vel vasis figulini, vel agri alicujus emti mentio fit, sec. XV. XVI. *nunc* denique Partitio Allegati inter Jeremiam & Zachariam, sec. XVII, XVIII, XIX. in subsidium vocatur, verum ita, ut in omnibus hisce, quod ad plenam animi, non morosi quidem, sed nec temerè creduli, convictionem faciat, jure desideres, ac, ne remedia ipso morbo sint pejora, non sine ratione verearis.

(ddd) Loco supra citato.

(eee) Comm. in Matth. p. 434.

(fff) c. I. p. 192.

(ggg) In Cur. ad h. I. p. 395.

(hhh) Comm. in XII. Proph. min. p. 1113. Add. H. HAMMONDVS in Annot. ad Hebr. VIII, 9. quem Grotii ex unâ & ex alterâ parte *Medi* sententia suspensum tenet.

§. XVII.

Itane E. inquis, actum est de ἀποστολῆς vocis ἰσχυρῆς apud Matthæum? Respondemus: Esse unam inter sententias Imæ
Classis,

Classis, quæ suâ se nobis innocentia commendet, scilicet Illiam; Horret animus, ipsi Evangelistæ ἀμαρτία μνημό-
νικον tribuere, sec. Sent. I. etsi ERASMVS ROT. ad Matth.
II, 6. asperitatem hujus sententiæ quodammodo emollire
satagat, „ut Spiritus ille, inquiens, divinus, mentium apo-
stolicarum Moderator, passus est suos ignorare quædam & labi,
errareque alicubi judicio sive affectu, non solum nullo incommodo
Evangelii, sed hunc etiam errorem vertit in adjumentum fidei
nostræ: ita fieri potuit, ut sic temperaverit organum apostolicæ
memoriæ, ut etiam, si quid humano more fugisset, id non solum
non derogeret fidei divinæ Scripturæ, verum etiam fidem arroget
apud eos, qui alioqui de composito scriptum calumniari poterant.
Meliùs sane AUGUSTINVS omnem falsitatem ab Evangeli-
stis abesse docet, non solum eam, quæ mentiendi promitur,
sed etiam eam, quæ obliviscendo (iii). Quamquam hic ipse
in eo nullum mereatur adplausum, quando ipsummet Spiritu
S. Matthæo Jeremiæ nomen pro Zachariæ nomine sug-
gessisse statuit, ut innueret, omnes Prophetas ita uno Spi-
ritu locutos esse, ut singula sint omnium, & omnia singu-
lorum; Locum forsan habere posset hæc observatio in istis
N. T. Allegatis, ubi generatim allegatur Scriptura, aut
Propheta, at ubi simul additur nomen Prophetæ, cujus ore
& calamo usus sit Deus in promulgando hoc vel isto vati-
cinio, non videmus, quomodo unum nomen pro altero
substitui potuerit, salva veritate, ad minimum historica;
utique salvâ istâ nomen potest reticeri, cum de primario
Auctore constet, aliud vero & quidem falsum poni, non
item. Restat igitur, ut Librariis potius, quidquid in Textu
mendi est, adscribamus; Quò minus autem eosdem vel im-
mutando Textum, & Zachariæ Jeremiam substituendo, pec-
casse, vel compendio scriptionis aliis occasionem errandi de-
disse, statuamus, ea, quæ supra ad Sent. IV. V. & VI. ob-
servata fuere, prohibent. Subsistendum itaque vel tandem
erit in Sent. Illia, quæ statuit, Matthæum primitus indefi-
nite δια τῷ Προφῆτῃ scripsisse, Librarium verò aliquem, vel in
ipso

ipso Textu, vel potius in margine appinxisse nomen *I'ερεμια*, ab aliis deinceps Textui illatum. RVSIUS quidem Harm. Ev. T. III. p. 1065. iis, qui vitium agnoscant in nomine Jeremiae, desperationem dubio procul hanc responsionem expressisse, satis confidenter asserit, sed idem forte iudicium alii, pari si non majori jure, de reliquis sententiis ferent; Eundem Virum Doct. c. l. testimonium SYRI hanc suspitione enervare audio, quod probabilius sit, omissum fuisse in Versione Syriaca nomen Jeremiae, vel per inadvertentiam ipsius Paraphrastæ, vel per incuriam alicujus Scribæ, qui paraverit istud Evangelii Matthæi exemplum, in quod incidit Interpretes Syrus, vel ipsum mederi ita voluisse difficultati, quæ ipsi aliàs videbatur insuperabilis; Sed *prima & tertia* conjectura tam facile rejicitur, quam asseritur, *secunda* autem unâ quidem manu Syri testimonium nobis eripit, altera vero pro testimonio *versionis* testimonium *Codicis* nobis suppeditat, idque illo antiquius. Quum præterea id vel maxime urgetur, quod huic sententiæ *Græcorum Codicum longe plurimorum* consensus reclamet, fatendum quidem est, non esse flocci pendendam hanc difficultatem; BENGE-
LIVS certe ob istam in margine, per signum β, non omnino certam declarare ausus est lectionem, quæ *I'ερεμια* omittit (kkkk), neque tamen eapropter ex altera parte pro nihilo habenda sunt momenta illa, quæ in App. Crit. ad h. l. pro omissione nominis *I'ερεμια* adduxit, ac testium inprimis paucitas non exagitanda est; Sæpe enim plerique *Codices Græci* hodie superstites deteriorem habent lectionem, quam *Interpretes* (llll). Quodque *Codicem Colbertinum* 8. attinet, qui unus ex iis, qui supersunt, τὸ *I'ερεμια* omittit, notari de isto velim, quæ idem ille judiciosissimus Masoretha N. T. in laudem ejus observat (mmmm), hic, inquit, plane singularis est & eximius, lectionemque græcam interdum ex latinis Codicibus, præsertim in Evangelistis (nnnn) & Actis, interdum ex græcis, præsertim in Epistolis, derivatam habet: utramvis lectionem, vel

vel latinizantem, vel pure græcam, ex monumentis longe antiquissimis repetit. Hæc omnia vero, quod lubentes fatemur, per se tanti non forent, ut tot contrariis Codicum, Versionum ac Patrum suffragiis opponere illa liceret, si ullâ ratione vindicari Jeremiæ posset hoc vaticinium; At cum, nostro quidem judicio, omnes reliquæ sententiæ, extrema licet tentantes, nodum non solvere, sed vel secare, vel nodum nodo innectere, ex ante disputatis manifestum sit, tutissimum arbitramur, non ita mordicis tenere unam aliquam voculam, ut fides Evangelistæ sub ea periclitetur, & Empæctarum ludibrio exponatur. Sufficiat, nullam h. m. admitti *corruptionem universalem* per omnes Codices, & expunctione nominis Jeremiæ locum fieri subaudiendo nomini Zachariæ, quem, plurimorum, etiam dissentientium, judicio, Matthæus tam aperte respicit, ut, qui negare id ausit, soli obloquatur. Aliis hoc Charybdis est, nobis Scylla, quam proinde omni modo vitandam ducimus.

(iiii) De Cons. Evang. L. II. C. 12.

(kkkk) Majori cum fiducia animi sententiam prodit in App. Cr. ad h. l. neque tamen eapropter minus sibi constare B. Virum censebis, si consideres, quæ ipse in eodem p. 869. monere consultum duxit: *nimis timide*, inquiens, me incedere dicent, qui sæpe β, δ, vel etiam γ, in margine conspiciunt - - interdum tamen propter paucitatem testium, qui adhuc pro lectione mihi probatâ præsto erant, verebar, ut multis eam probarem lectoribus.

(iiii) Vid. App. Cr. p. 402. Confid. i. ubi inter exempla etiam hic noster locus Matth. XXVII. comparet.

(mmmm) In App. Crit. p. 415.

(nnnn) Inter exempla etiam nostrum hunc locum refert.

§. XVIII.

Atque sic cardo rei in eo jam vertitur, ut probemus, vaticinium a Matthæo citatum *vere exstare in Zacharia*, &
E *eundem*

eundem utrobique verborum *sensum* esse, non obstante *illo-*
rum in quibusdam *discrepantiâ*. *RVSIUS* quidem c. l.
p. 1072. eos, qui ex Zacharia hæc putent petita, mul-
tum se torquere ait, ut componant inter se verba utrius-
que Scriptoris div. quibus curis ii, qui non credant,
e Zacharia illa esse deprompta, facile supersedere queant:
sed e seqq. patebit, nulla opus esse torturâ, certe non
aliâ, quam quæ alibi quoque in conciliandis cum Textu
Ebr. Allegatis N. T. adhiberi solet, & ab ipso Viro Doct.
sæpius adhibetur. Locus apud Zachariam hic est: *vers. 12.*

וַאֲמַר אֵלֵיהֶם אִם-טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הֵבוּ שְׂכָרִי וְאִם-לֹא הֲרִלּוּ
וַיִּשְׁקְלוּ אֶת שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף : v. 13. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
הַשְׁלִיכְהוּ אֶל-הַיּוֹצֵר אֲדָר הַזֶּה וְיָקָר אֲשֶׁר יִקְרָא מַעְלִיהֶם וְאֶקְחָתָם
שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף וְאֶשְׁלִיךְ אֹתוֹ בֵּית יְהוָה אֶל-הַיּוֹצֵר :

Quæ verba, prout jacent, utique in Matthæo non κατὰ ἡγὼν
translata deprehendimus: 1) omittit Evangelista integrum
comma 12. in quo Pastor Israël (Messias) ab Israëlitis
mercedem suam postulat pro præstitâ in eis pascendis ope-
râ (0000); Id vero proprie ad scopum Evangelistæ non
pertinebat, ut cui satis erat, e vers. 13. probasse, quod
secundum divinam prædictionem evenerint, quæ in antec.
narraverat, de pretio vilissimo XXX. argenteorum, quo
æstimatus fuerit Jesus a Proceribus Judæorum, *emtoque*
dein agro figuli; Commode igitur abesse poterant priora
verba, licet sequentia, iis intime connexa, allegans, simul
ad ista Lectorem remittat. 2) E comm. 13. sua quidem
Matthæus quodammodo facit verba: וְאֶקְחָתָם שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף
וְאֶשְׁלִיךְ אֹתוֹ בֵּית יְהוָה אֶל הַיּוֹצֵר sed ita, ut a) primam
personam futuri in sing. וְאֶקְחָתָם & accepi, permutet cum
3. pers. plur. וְאֵלֵיהֶם, & acceperunt. Licet enim Hein-
sius ad imitationem Syri τὸ ἐλάβον habeat pro prima sing.
num. id tamen non permittit sequens ἐλάσαν, quod est
tertia

tertia plur. (pppp). b) Transmittit Matthæus verba: & *pro-*
jeci illud domum Domini, ultima tantum retinens, *ad figu-*
lum, hisque de suo præmittens verbum ἔδωκαν. c) Verbis
Matth. τὴν τιμὴν τῷ τετιμημένῳ, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ πάντων Ἰσραὴλ,
apud Zachariam nil respondere videtur. d) *Figuli* quidem
apud Prophetam mentio fit, sed non *agri*, quem Judæi ab
ipso emturi sint. e) Clausula Matthæi: καὶ ἐνέταξέ μοι
κύριος, pariter apud Zachariam haud legitur.

(oooo) THEOPH. ALETHÆVS in der Erläuterung dunkeler Oerter
der H. Schrift, T. V. versuch 57. p. 463. 468. hæc eò interpreta-
tur, quasi mercedem postulet Messias, *ut servus*, qui servire am-
plius nolit, quo pacto sensus in vernaculâ foret: Zahlet mich aus,
gebt mir nur den Abschied; atque huc facere posset, quod p. 9.
jam dixerat Messias: לֹא אֶפְסָם אֶתְכֶם לֹא non pascam vos amplius.

(pppp) Legunt quidem aliqui, itidem ad exemplum Syri, & Codi-
cis Aug. 4. ἔδωκεν, e. g. BEZA, PISCATOR, IOS. MEDE, GOMA-
EVS, HOMBERGIVS, TRILLERVS, alique, sed manifestum est,
e Zacharia sic relictum esse Textum Matthæi.

§. XIX.

At non adeo difficilis est conciliatio Prophetæ &
Evangelistæ. Observetur modo ad a) Apud Prophetam
Messias ipse XXX. istos argenteos & accepisse & projecisse
dicitur, atque *illud* quidem ipsi tribuitur, quatenus isti ar-
gentei *merces* erant, quam pro opera in pascendo Israël
præstitâ accepit, cum Judas contra eosdem acceperit, ut
præmium proditiōis suæ; hoc vero de Messia dicitur, qua-
tenus, Ipso rem ita dirigente, factum est, ut Judas pre-
mium illud in Domum Dei projiceret: *Evangelista*, cum
historice hanc projectionem v. 5. jam memorasset, illam
in allegato prætermittit, sufficere ratus, si in eo, quod
Proceres judæici argenteos istos a Juda in templum pro-
jectos rursus inde acceperint, v. 6. atque *ad figulum dederint*,
h. e. emendo illius agro impenderint, v. 7. vaticinium

E 2

Za

Zachariæ impletum dicat. Nulla igitur inter utrumque pugna est. Ad b) R. factum id esse, quia Matthæus hoc oraculo docere potissimum voluit Judæos, *divino consilio*, pretium venditionis impendisse *in agrum figuli*, cui sanè scopo sufficiebant verba: *לֹא יָדָעוּ* quæ, cum *elliptica* sint, & vertenda: *ut daretur illud* ad figulum, rectè Evangelista hanc ellipsin supplevit per verbum *ἔδωκαν*. ad c) R. omnino etiam verba Matthæi *τὴν τιμὴν* — *Ἰσραὴλ*, in Zacharia habere, quæ ipsis respondeant, scil. incisum: *magnificum pretium, quo æstimatus sum ab iis*; quamquam & hic Evangelista, ut Historiographus, in 3. pers. exprimat, quæ à Propheta dicta sunt in prima, & pro *לֹא יָדָעוּ* ponat: *ἀπὸ τῶν Ἰσραὴλ*, exaggeraturus h. m. (qqqq) indignitatem rei, quod patratum esset istud facinus à filius *Israël*, adeoque ab iis, quorum Pastor hæcenus singulari ratione fuerit Messias, & quibus apertissima de isto data fuerint vaticinia. Ad d) R. sub *conclisa locutione* Prophetæ, *ad figulum*, etiam comprehendi circumstantiam de agro, pro quo dandi erant figulo 30. illi argentei; Supplet E. Matthæus ex implemento, quod prædictio subobscurè saltem innuebat; sufficit, *figuli* meminisse Zachariam, id quod meritò tuemur contra *KIMCHIVM*, qui cum non perspiceret, quomodo supplenda esset ellipsis in *לֹא יָדָעוּ* pro *hazozer* legendum putat *hazaz*, litera *ז* in *א* mutatâ, ut sensus sit, in *thesaurum* s. *ararium* Domus Domini projiciendos esse argenteos (rrrr); Temeraria sanè est hæc innovatio Textus, cum non vocales tantum, sed ipsum quoque Textum non punctatum sollicitet. Ad e) R. etsi hæc verba non reperiuntur in *sine loci* è Zacharia citati, extare tamen *initio* com. 13. quæ illis respondeant; Quum enim Propheta vel Messias dicit: *vajomer Jehovah elai*, eo ipso ad mandatum quoddam Jehovah provocat, idque innuit Matthæus verbis: *καθὰ συνέταξέ μοι Κύριος*. Quodsi autem, ut aliqui volunt (ssss), hæc verba sint *Evangelistæ*, non *Prophete*, conciliatione ne opus quidem est.

(qqqq)

(qqqq) Ut SVRENHVSIVS observat in B. K. p. 283. fin.

(rrrr) Vid. idem p. 285. & MARKIVS in Proph. min. p. IIII.

(ssss) NIC. ZEGERVUS in Crit. Angl. T. VI. p. 825. apud Matthæum hunc facit verborum ordinem: tunc impletum est (sicut mihi Dominus manifestavit ac dixit) quod dictum est &c. quâ trajectione admissâ, Matthæus hic indicaret, sibi hoc constitutum ac mandatum fuisse, ut hoc vaticinii testaretur esse impletum; B. BENGE-
LIVS in Gnom. ad h. l. itidem Evangelistam hic audit, non Prophetam, vertens: Sicut dicere vel scribere mihi præcepit Dominus; Planè vero singularis est expositio horum verborum, quam THEOPH. ALBTHAEVS c. I. p. 468. n. II. producit, τὸ συντάττειν non exponens per præcipere, sed per construere, coordinare, componere, ut sensus sit: Wie mir es der Herr selber so zusammengereimet, ausgeleget, erkläret, und eines mit dem andern conciliiret hat. Nullo N. T. loco probari potest hic vocis significatus, apertè potius συντάττειν significat præcepit, paullò ante hunc locum nostrum, C. XXVI, 19. & LXX. quoque Ebraum מִן הַיּוֹם sèpissimè reddunt per συντάττειν, ut adeò idem dicat, quod διδάσκει, ἐκτιμάει, ποιεῖ-
τάττειν.

§. XX.

Constare jam putem, non adeò magnum esse Prophe-
tam inter ac Evangelistam dissidium, ac aliqui clamitant.
Certum est, utrumque locum in Summa rei & quoad præ-
cipuas circumstantias egregiè conspirare, & Evangelistam,
licet non singulos verborum apices, sensum tamen oraculi
prophetici exactè referre (tttt); 1) Congruit utrimque
pretium XXX. argenteorum, &, si mireris, quod de mer-
cede pastoritiae apud Prophetam dicitur, ab Evangelista per-
trahi ad pretium ipsius Pastoris venditi, cogites velim, Za-
chariam quoque id, quod mercedem antea dixerat, mox
pretium appellare, & tale quidem, quo Pastorem ipsum,
erga Proditorem, cui venalis erat, dignum aestimarunt, at-
que sic ipsum Prophetæ sermonem in progressu propius ad
venditionem accedere (uuuu). Congruit 2) projectio pre-
tii in templum, quam Zach. XI, 13. Messia DEUS præcepit,
Judas verò Matth. XXVII, 5. Ipso dirigente perfecit. Con-
gruit

E 3

gruit

gruit 3) mentio *figuli*, cui tandem cesserit istud pretium, id quod cum obscurius indicasset Propheta, Matthæus, facto jam complemento, clarè & explicitè testatur, pro agro vendito 30. hosce argenteos datos fuisse figulo. Scilicet lux N. T. quâ circumfusi scripserunt Evangelistæ & Apostoli, sæpissimè eos iussit scribere allegata V. T. non pro ut in hoc, quàm complenda adhuc essent, obscurius erant proposita, sed tamquam Evangelii luce jam collustrata, & ipso eventu comprobata (xxxx). Si vero pro certo jam sumere liceat, allegatum abs Matthæo oraculum esse illud ipsum, quod apud Zachariam Cap. XI. legimus (yyy), honori S. Scripturæ omninò melius longè consultum erit per ingenuam confessionem, quod mendum irrepperit in Textum Matthæi, quàm per violentas nominis Jeremiæ vindicias. Inter omnes istas expositiones, quæ Zachariæ hoc vaticinium vindicare, simul verò Jeremiæ nomen tueri satagunt, tres potissimum suâ præ aliis innocentia ac verisimilitudine se commendant, *prima*, quæ Jeremiam statuit oretenus illud primitus protulisse, Zachariam verò, per traditionem acceptum, scripto consignasse, *secunda*, quæ homonymiam Zachariæ, & *tertia*, quæ primatum Jeremiæ in volumine Prophetarum in subsidium vocat, sed nullam harum severius ad trutinam veritatis examen sustinere posse, ex iis, quæ suprâ ad singulas monuimus, manifestum esse arbitramur. Quis itaque temeritatis nos accuset, si nomen Jeremiæ tamdiu nobis videatur obelo dignum, quamdiu locum suum in textu Matthæi fortioribus, quàm quæ hætenus pro illo militarunt, argumentis tueri nequit (zzzz)? Si quis ceterum meliora nos edocere poterit, eum dociles nos habiturum esse spondemus.

(tttt) Firmitas demonstrationis Novi ex V. T. non tam nititur omnium semper *vocum* conspiratione, quàm concordia rerum, ad caput causæ pertinentium; Modum sæpe excedunt Philologi, in studio conciliandi universas utriusque Testamenti voces discrepantes, dum ex hoc illove Scriptore N. T. homine spiritali, dicta Scri-

Scripturæ spirituali sensu allegante, facere volunt Grammaticum, ut scitè VITRINGA ait ad Esai. LXIV, 4. Nec habent Judæi, quod crimentur Scriptores N. T. testimonia V. T. non eâ serie eo-que ordine verborum allegantes, quo leguntur in libris Prophetarum, cum id ipsum etiam V. T. Scriptores fecisse negari nequeat; conferatur Decalogus Exod. XX, 2. ff. cum Decalogo Deut. V, 6. ff. & Ode Davidica, prouti legitur 2. Sam. XXII, 1. ff. cum eâdem in Psalmo XVIII. ubi 49. differentias annotant Interpretes.

(uuuu) Vid. EYRKII Gnomon in Proph. min. p. 186.

(xxxx) Optimè FLACIUS Clav. Scr. P. II. p. 103. „Prophetarum munus fuit, quid futurum esset prædicere, Evangelistarum verò, quid sit factum narrare; Itaque cum Spiritus DEI illorum oracula non exscribat, sed interpretetur, minimè certè debuit enumerandis vocabulis adstringi. „ Scil. Scriptores N. T. sæpe mutarunt verba, ut ne meri tantum Translatores essent, sed Exegetæ simul, & ipsa eorum versio claritatem N. T. referret.

(yyyy) Interpretum sanè pars longè maxima impetrare à se non potuit, ut à Zacharia planè abstraheret cogitationes suas; Inter XIX. sententias XIII. vel solum Zachariam vel junctum cum Jeremia respici contendunt.

(zzzz) Cel. C. A. HEVMANNVS in Parerg. Crit. p. 33. f. & 121. f. criteria suppedians, è quibus glossèmata agnosci possint, inter alia etiam hoc commendat: *Si verba commodissimè absint, adsint incommodissimè*; Cautè, fateor, hâc regulâ utendum est, sed si ullibi, hic certè locum habet; Commodissimè abest vox *leperula*, æquè ac in aliis allegatis, ubi omissum est nomen Prophetæ citati; Adest verò incommodissimè, quia difficultates parit insuperabiles.

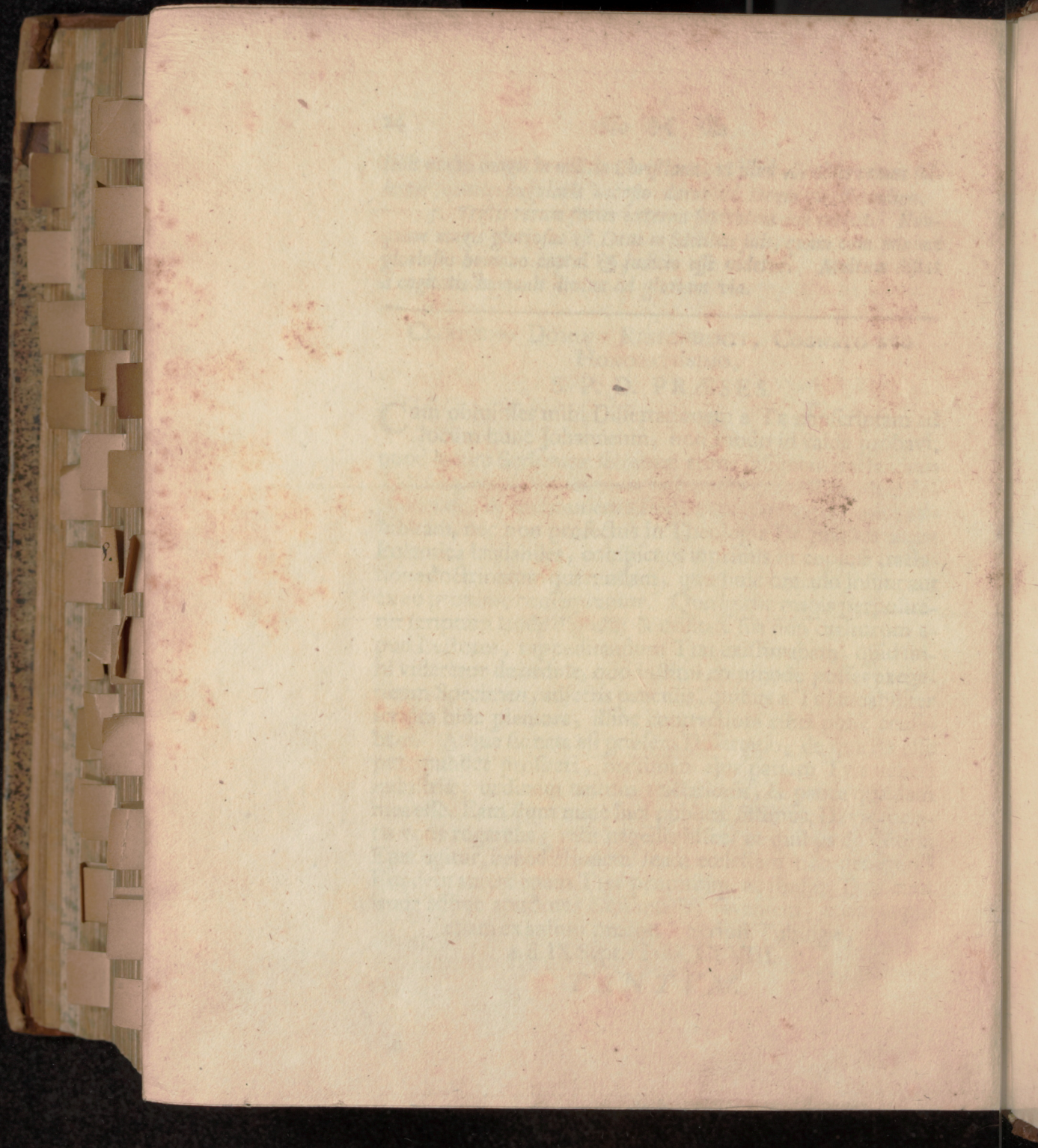

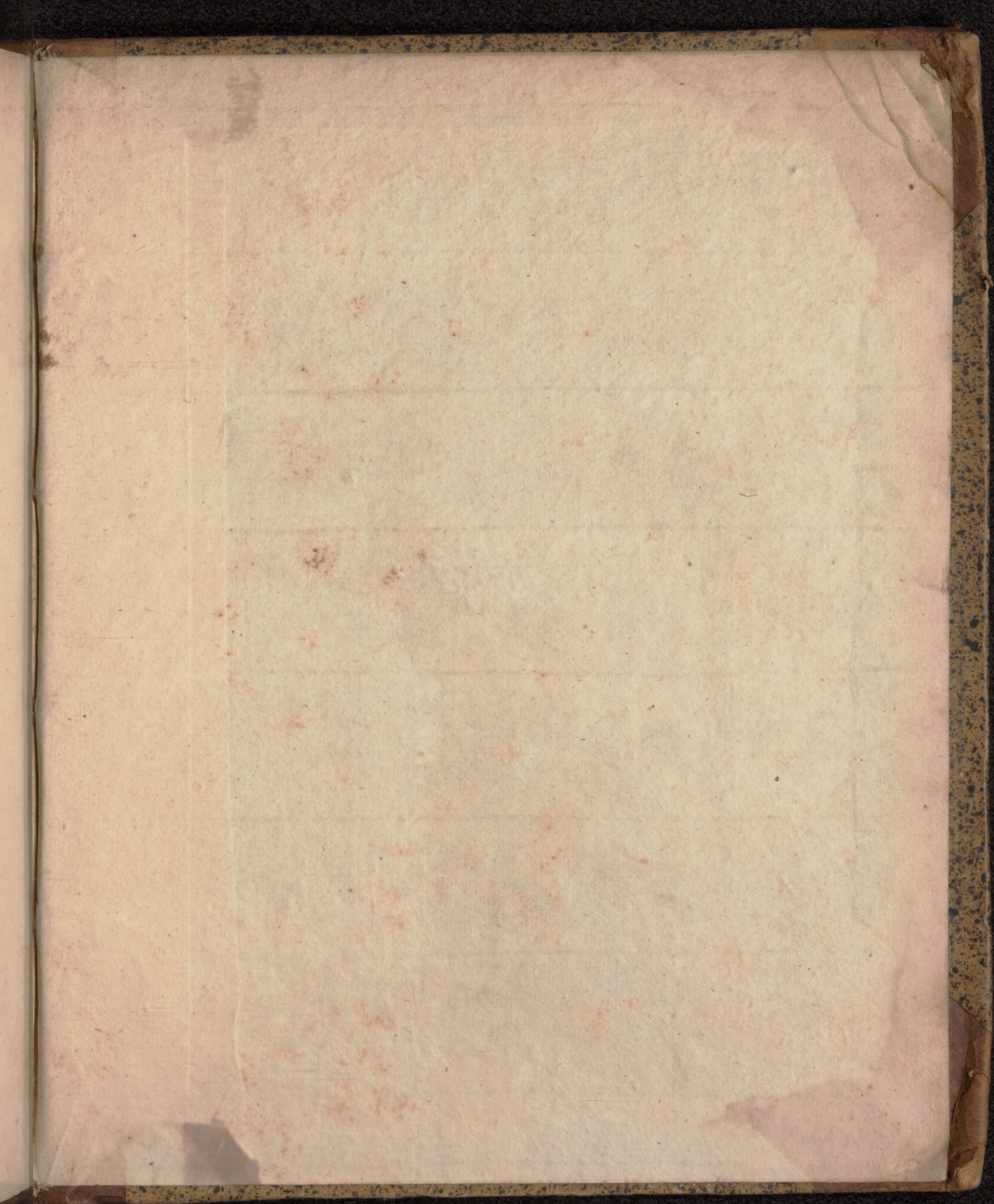

um collaudandum compulit. Matth. IX. 3.

. 12. Ita *per Christum*, opera ipsius, Deus

Monui autem jam supra (§. VI.) illud

hoc, sed præterea aliquid majus & su-

Nempe *in Christo*, in intimo animo ipsius

Deus, accuratissimo illo obsequio, conti-

n Patrem respectu, & perfectissimo stu-

di honorem Patris Joh. VII. 18. VIII. 29.

nf. Esa. L. 4. 5. ex quo etiam collaudatio

, summo animi affectu celebrata, Matth.

porro (§. cit.) vocem Θεός hic non tantum

etiam essentialiter, si vocum significatus

accipi *posse*. Jam autem ex rei ipsius con-

, omnino *debere* sic etiam accipi, ita, ut

icatione, quæ Filio hominis adscribitur,

aliquid, omnibus tribus Personis com-

in Christo non tantum glorificatus est

ius Dei ipse, & Spiritus Sanctus. Con-

λὸγῳ gloria divina, quæ esset Filii uni-

. I. 14. & in miraculis Christi potentiam

seruit etiam Spiritus Sanctus. Matth. XII.

Accedit, quod in Christo patefacta sit

icordia, potentia, veracitas Dei, quæ

essentialia, pertinentia ad majestatem di-

tribus personis Deitatis communem.

, quem verba hæc habere possunt, ve-

esse in Christo glorificatum.

quitur TERTIUM Axioma: Deus porro Fi-

cabit, & quidem *in se ipso*, idque statim.

ostendere, in quo confiterit hæc glorifi-

istum quidem futuram dicit. Con-

ne, quæ mortem Christi secuta est, nem-

ne ex mortuis, 2. ascensione in cælum,

dextram Dei, 4. effusione Spiritus San-

Evangelii de Christo, conjuncto 6. cum

C

divi-

Axioma 3.